

Ne siessünk...

A magyar gazdasági és politikai helyzet elemzése és értékelése

2010. II. negyedév

Készítette: Kéri László és Petschnig Mária Zita

Budapest, 2010. június 27.

Tartalom

Rövid bevezető.....	3
I. Politikai folyamatok.....	4
1. Kormány alakul – az új kabinet születésének szervezeti háttéréről.....	4
2. Kormányzati döntések és fogadtatásuk.....	12
2.1. <i>A szimbolikus döntésekről.....</i>	<i>13</i>
2.2. <i>A hatalmi szférát érintő döntésekről.....</i>	<i>16</i>
2.3. <i>A személyi döntésekről.....</i>	<i>19</i>
II. Gazdasági folyamatok.....	23
1. A Fidesz és a 2010. évi költségvetés.....	23
1.1. <i>A Fidesz magatartása a költségvetési vitában.....</i>	<i>23</i>
1.2. <i>A 29-ek szerepe.....</i>	<i>26</i>
1.3. <i>A deficitcél növelésére való törekvés.....</i>	<i>30</i>
1.4. <i>A miniválság, amely megrengette a világot.....</i>	<i>32</i>
2. A Fidesz programjai.....	38
2.1. <i>A hivatalos programokon kívüli programok.....</i>	<i>41</i>
2.2. <i>A kormányprogram.....</i>	<i>41</i>
2.3. <i>A 29 pontos akcióterv.....</i>	<i>45</i>
3. Az első gazdasági döntések.....	51
3.1. <i>Költségvetési kiigazítás.....</i>	<i>51</i>
3.2. <i>Vagyongazdálkodási változások.....</i>	<i>54</i>
3.3. <i>A családi pótlék folyósításának módosítása.....</i>	<i>54</i>
Rövid zárszó.....	55

*ne siessünk ítélettel
ne siessünk kötelekkel
kampókkal és vasszegekkel
mindenféle ötletekkel
ne siessünk még!*

Szilágyi Ákos:

Ne siessünk

Megjelent a Népszabadság 2010. április 30-ai számában

Rövid bevezető

2010 második negyedéve az elmúlt húsz év egyik legsűrűbb időszakává sikeredett. Mindez előre látható volt, hiszen nemcsak általános választásokat tartottak, hanem – előre láthatóan – példátlanul erőteljes hatalmi/elitcserére kellett felkészülnünk, hiszem régóta nyilvánvaló volt a Fidesz elsőprő győzelme. A kampánnyal s a választási eredményekkel - bármennyire is ezen időszakhoz tartozó eseményeket jelentettek - az előző negyedévi összegzőnk befejező részében kellő alaposítással foglalatostokdunk, ezért e mostani írásban nem térünk ki rájuk, hanem adottnak, s a további fejleményeket meghatározó kiindulópontnak tekintjük azokat. A továbbiakban úgyszólván száz százalékban a megalakuló, s cselekedni kezdő új kormány első hat-nyolc hetének történéseire koncentráljuk elemző figyelmünket. Nem azért, mintha semmi egyéb fontos esemény nem történt volna a világban, s az országban. (Elég talán utalni is a görög válságból összeurópaivá átnövő pénzügyi/gazdasági és koordinációs válság - minket is hűsbavágóan érintő – tényeire/következményeire.)

A kormányra összpontosuló kitüntetett figyelmet mindenekelőtt az indokolja, hogy az elmúlt húsz év során valamennyi kabinet működési idejének első három-négy hónapjában szokta elkövetni azokat a kiáltó hibákat, hozza meg azokat a – később már nem korrigálható –

döntéseket, alakítja ki mindazon rögeszméit, amelyeknek kényszerű foglyaként kénytelenek vergődni a későbbiek során. Ezért gondoltuk, hogy e második negyedévi összegzőben a megalakult kormány első heteit szinte a rovargyűjtők kínos aprólékosságával próbáljuk meg feltérképezni. Hátha később már könnyebb dolgunk lesz, hátha a továbbiakban elegendő lesz visszautalnunk a 2010 koranyarán megfigyelt összefüggésekre, s csak annyit kell mondanunk: mindez nagyrészt előre látható volt....

/Bár... itt élő és itt maradó állampolgárként ezúttal erősen kívánjuk, hogy ne legyen igazunk. Szinte semmiben sem. /

I. Politikai folyamatok

1. Kormány alakul – az új kabinet születésének szervezeti hátteréről

Számos alkalmi, mondhatni egyedi körülmény okán, az ideai kormányalakítás a korábbiakhoz képest sokkal hamarabb történt meg. A választások után már néhány nappal – május legelső hetében – Orbán Viktor napról–napra mutatta be leendő minisztereit, s mire május 14-én az újonnan megválasztott parlament megtartotta legelső/alakuló ülését, már a kormányzással kapcsolatos összes lényeges kérdés eldőlni látszott. Nem volt vitás kérdés, nem kellett koalíciós partnerekkel alkudozni. Április 25-e után nagyhirtelen elsőszámú szemponttá vált az, aminek jelentőségét korábban igyekeztek a végtelenségig kisebbiteni: a kétharmados többség ténye. Az alakuló ülésre a Fidesz már kész csomagtervvel érkezett, nagy magabiztossággal módosították az alkotmánynak mindazon rendelkezéseit, amelyek a kormányzati szerkezettel összefüggő kérdésekre vonatkoztak.

A hazai média alkalmazkodó képessége ezúttal is bámulatos volt. Április utolsó napjaitól kezdve a leendő kormány körüli kérdések taglalása minden egyéb szempontot háttérbe szorított, s a további hetek során cikkek, elemzések, interjúk és kommentárok százai kezdték feszegetni a következő időszak kormányzati rejtelseinek újabb és újabb részkérdéseit. Mi ebből a felfoghatatlan/feldolgozhatatlan gazdagságból mindenekelőtt azt a kb. százhusz forrásértékű elemzést vettük alapul, amelynek elsőprő többsége a hat - leginkább közéleti érdeklődésűnek tekinthető – hetilap hasábjain ezidőtájt és ez ügyben jelent meg. A következőkben csokorba gyűjtjük az új kormány szerkezetével, összetételével, jellegével összefüggésben felvetődött kérdések közül azt a tucatnyit, amelyet a korabeli szakirodalom a médiában fontosnak tartott nyilvánosan is megvitatni.

- *Kisebb méretű kormányzás.* A változások indokaként a legelső időkben legtöbbször a takarékosági szempontok, a bürokrácia elleni engesztelhetetlen küzdelem, s az olcsóbb állam ígérete hangzott el. Kétségtelen, hogy a második világháború óta eltelt csaknem hét évtizedben nem volt példa arra, hogy egy kormány mindössze nyolc minisztériumból álljon. A közvélemény túlnyomó többsége is készpénznek tekintette azt, hogy a kisebb kormányzás egyúttal feltétlenül olcsóbb megoldást is jelenthet. Annál is inkább, mert e május elejei napokban a Fidesz legnagyobb tekintéllyel rendelkező vezetői közül többen is azt állították, hogy a kormányzati szféra radikális körbe nyesése mintegy 200 milliárd forintnyi megtakarítással járhat együtt. /Ezt a számot hozzáértő szakértők vitatni kezdték, s a későbbiek során, a részletek napvilágra kerülésének folyamatában, fokozatosan el is halt ez az érvelés. / Nem kétséges, hogy a közvélekedésben mindig is kellő - és megalapozott – gyanakvással szemlélték a kormányzati szervezetek fékezhetetlenek tetsző túlbujánzását, s a rendszerváltás kormányai közül mindegyik igyekezett a megalakulása táján látványos gesztusokkal csökkenteni a szervezetek hatalmát és terjedelmét.

- *Négy plusz négyes modell.* Már a választások előtt jóval, nagyjából februártól fokozatosan ismertté váltak azon Fidesz-tervek, miszerint a leendő kormányzati szerkezetben minden lehetséges tevékenységet igyekezni fognak, ú.n. csúcsmisztériumokba szervezni. Kétségtelen, hogy előzetesen számos forgatókönyv, kiszivárogtatott modell variánsait szedte ízekre a szaksajtó, s így a végül napvilágot látott javaslat nem okozott lényegbe vágó meglepetéseket. A megismert szerkezetben négy tárca tekinthető olyan jellegűnek, amelyben a korábban külön-külön megszervezett tevékenységeket egyetlen nagy egységbe terelték. Négy tárca - a belügy, külügy, honvédelem, földművelésügy - viszont megőrizte volna a hagyományosan önálló/elkülönített jellegét.

- *Öt plusz hármás modell.* Sárközy Tamás felfogásában viszont ez a négy/négy inkább tekinthető öt plusz hármás felállásnak, mivel a hagyományos „földművelési” tárca portfóliója is alapvetően megváltozott. Ide tartozna a továbbiakban a környezetvédelem, a vízügy, s – nem egészen tisztázott tartalommal – a vidékfejlesztés is, és ez a széleskörű terület már távolról sem tekinthető hagyományos agrártárának. Ráadásul érvelése szerint még szükség lenne egy további csúcsmisztériumra is, amit „reálgazdasági minisztériumnak” keresztelt el, mert az egyes - korábbi – reálgazdasági ágak felügyelete e jelenlegi szerkezetben nem túl logikus módon oszlik szét három különböző csúcsmisztérium hatásköri listája között.

- *A modell mellett szóló érvek.* Az új szerkezet meghonosításában nemcsak a takarékosági szempontoknak lehetett döntő szerepe, hanem inkább annak a megfontolásnak,

hogy a stratégiai/kormányzati feladatokat a lehető legegyszerűbben válasszák el a napi/végrehajtási feladatoktól. Még durvábban szólva: a lehető legerőteljesebben szeretnék elkerülni azt, hogy a kormányzati munkában komoly befolyásoló tényezővé válhassanak az ágazati érdekek. Az igazsághoz hozzátartozik, hogy az előző évtizedek kormányzati működésében e teherterhelés mindig is erősen ható, gátló tényező volt.

- *Hová lett a MEH?* Az új rend egyik legfeltűnőbb mozzanat, hogy kiiktatta azt az egységet, amelynek az elmúlt húsz év során fokozódóan kulcsszerepe lett. A Miniszterelnöki Hivatal nemcsak létszámában, hanem koordinációs jogkörénél fogva is több volt, mint egy minisztérium, tulajdonképpen a legfelsőbb kormányzati szint volt közvetlenül a kormányzati testület alatt. Ebben az új modellben ez a – mintegy hétszáz fős test – beleolvadt a Navracsics-féle mamut-minisztériumba, s korábbi dolgozói létszámnak is csak - a hírek szerint - kevesebb, mint egytizede került át az új szervezetbe. Mindez egyáltalán nem csak szervezeti és létszám-béli változást jelentett, hanem egészen új kormányzati irányítási modellt is sejtetett. Nem beszélve arról az apróságról, hogy a korábbi MEH-béli funkciók jelentékeny része beleolvadt a Varga Mihály-vezette Miniszterelnöké feladatainak világába. Szóval...kell még egy kis idő annak megértéséhez, hogyan is néz majd ki az új kormányzati irányítás...

- *A modell rejtett értelme.* Az elemzők elsőprő többségének meglátása szerint ebben a struktúrában Orbán Viktort, mint kormányfőt teljességgel kiemelték a hagyományos miniszterelnöki szerepkörből és megkímélik a megszokott kormányfői feladatoktól, hiszen a korábbi kormányfői felelősséget szétosztotta részben Navracsics és részben Varga Mihály között. Ezzel egyúttal tehermentesítette is magát; a – jobb indulatú – olvasat szerint meghagyja magának a stratégia-alkotás, a szabad politizálás rugalmasságát. Más olvasatokban pedig ez a modell rendkívül erőteljes előrelépés a félprezidenciális modell felé, kb. olyan megoldás irányába, mint ami a mai francia, vagy a lengyel közjogi modellt jellemzi. Orbán Viktor habitusát ismerve, ez az út egyáltalán nem áll távol politika-felfogásától.

- *A mélyebb szintekről.* Kormányzati kérdésekkel foglalkozó kutatók szerint ennek a modellnek a buktatója államtitkári szinten található, mert e szerkezetben a hagyományos miniszteri felelősség nem is értelmezhető. A Miniszter egyértelműen politikai vezető, s a tárcaszintű problémák az államtitkári szintekhez tartoznak – talán éppen azért, hogy ne is nőhessenek ki a minisztériumi keretek közül. E megvilágításban már több mint érdekes, hogy több mint félszáz államtitkár lesz, ami nem éppen az olcsóbb kormányzás irányába teendő lépést sejtett. Főleg akkor nem, ha mindegyikük viheti magával, illetve szabadon teremtheti meg a maga szokásosnak mondható infrastruktúráját. Nagy érdemnek tekint mindenki, hogy visszaállítják a korábbi közigazgatási államtitkári funkciót, mert ez lehet a szakmai munka

elsőszámú garanciája. Az viszont nem világos, hogy a szakállamtitkárok politikai vezetői státuszban lesznek-e fölöttük?

Mindenesetre a kinevezett államtitkárok többsége arra vall, hogy törekednek a szakmai kritériumok minél egyértelműbb érvényesítésére, s lehet, hogy – évtizedek után először — valóban élesen elválik majd egymástól a közigazgatási és a politikai szint világa. Azaz: a miniszterek valóban politikusok — és csak azok! —lesznek.

- *A minták eredetéről.* Sárközy Tamás is, mások is észrevették, hogy a meghonosítani kívánt modell számos lényeges elemében emlékeztet a kilencvenes években megjelent „menedzseri kormányzás” nyugat-európai mintáira. Az első elemzők nem is mulasztották el felemlíteni a blairi, a Sarkozy-féle francia, illetve az évtizeddel korábbi Aznar-féle spanyol megoldások mintáinak hatásait. Erre megint azt lehet mondani, hogy ideje volt már... a szakirodalomban legalább másfél évtizede visszhangzó panasz az, hogy a hazai kormányzati szerkezet teljesen fölöslegesen és érthetetlenül cipeli magával korábbi korok alig használható szervezeti megoldásait.

- *A fordulat egy újabb - lehetséges - értelmezéséről.* A kormányzati politikai táborral meglehetősen erősen szimpatizáló elemzői körben egyértelműen azzal magyarázzák az új szerkezet indokoltságát, hogy Orbán Viktor az elmúlt nyolc év kormányzati kudarcainak feledtetésére szeretne olyan mentális fordulatot is elérni, aminek jegyében radikális változás állhatna be a kormányzat megítélésében.

A kudarc, a sikertelenség hosszú évei után úgy gondolja, hogy éppen a kormányzás lehetne a siker, az új típusú alkalmazkodás, az eredményes kitörési kísérletek megtalálásának legfontosabb terepuma. („Nem véletlen, hogy Orbán legfőbb törekvése most – akár politikai áldozatok révén is – a közbizalom visszaállítása az állammal és annak vezetőivel szemben. Az új kormányzati szerkezet arra utal, hogy épp ezt a feladatot kívánja megtartani magának: a választókkal, a társadalom legkülönbözőbb szegmenseivel, de még a médiával is ő fogja tartani a kapcsolatot azt biztosítandó, hogy a szükséges politikai intézkedések ne lehetetlenüljenek el az ellenséges érzületek általánossá válása miatt” – írta Horkay-Hörcher Ferenc a Heti Válasz május elejei számában. Sapienti sat.) *Bárhogyan is alakul majd a mindennapi kormányzás, Orbánnak mindenképpen fenn kell tartania a sikeresség, s a pozitív minta megalkotásának nélkülözhetetlenségét. Ami azt illeti, a jobboldali teoretikusok már évek óta azt írják, hogy a Fidesznek – visszatérte esetén – mindenekelőtt az erodálódott társadalmi tekintély*

helyreállításával kell kezdenie a maga konszolidációs erőfeszítéseit. S nem kétséges, erre a fordulatra OV mindig is erős hajlamot érzett.¹

- *Kérdőjelek az új struktúrában.* A megismert modellnek jó néhány talányos pontja akad. A legszembetűnőbb az a viszony, ami a két - gazdasági jellegű - csúcsmisztérium egymáshoz való viszonyából adódhat. Egyfelől Matolcsy minisztériuma lenne felelős az elvi gazdaságpolitikáért, a stratégiai döntésekért, másfelől viszont a gazdaság összes forrásának területei a Fellegi-vezette fejlesztési csúcsmisztériumhoz kerültek. Illetve...még sem... van, ami ott van, s van, ami meg nem...

Még érdekesebbnek tűnik az, ahogyan majd a Miniszterelnökséget vezető Varga Mihály osztozik az egykori pénzügyminisztériumi felelősségben Matolcsyval – ez utóbbi szervezetébe olvadt bele –főosztályként - a volt pénzügy...Ám Varga lenne a koordinációért felelős, s így a költségvetés betartásáért/betartatásáért is.

A titkosszolgálatok felügyelete e modellben három különböző tárcához lett széttagolva, van, ami a belügyhöz került, van, ami a külügyhöz, s megmaradt a hagyományos katonai elhárítás a HM-nél. Érdekes lesz megtalálni a végső felügyeletet, mivelhogy ezúttal nincs külön tárca nélküli miniszter erre a feladatra...

A legnagyobb talányt azonban a fejlesztési politika jelenti. Elvileg mindennek a Fellegi-féle fejlesztési minisztériumhoz kellene tartoznia, ám a belügyhöz került a „területfejlesztés”, s a földművelést pedig eleve „vidékfejlesztésnek „keresztelték el. Nem irigylem azokat a szakembereket, akiknek a közeljövőben azt kell majd eldönteniük, hogy egy-egy adott fejlesztést vajon területi- vidék- avagy stratégiai jellegű döntésnek kell-e inkább tekinteni...? legalábbis - államigazgatásilag... S akkor még meg sem említettük, hogy a grandiózus fejlesztési ötleteket elve a Matolcsy-féle minisztériumnak kellene életre keltenie, az újonnan feltámasztandó Széchenyi-terv keretei között...

S egyáltalán, hol fognak az alapvető gazdaságpolitikai kormányzati döntések felől gondolkodni? Matolcsynál? Felleginél? Varga Mihálynál? Mindez egyáltalán nem légből kapott okoskodás, annál is kevésbé, mert az új kormány megalakulásának nagyjából első hétvégéjén – június elején - iszonyú erővel futott bele egy olyan miniválságba, amelynek kialakulásában eredendő felelőssége volt. S amelynek kitörése elemi erővel mutatott rá a

¹ Több mint egy évtized elteltével különös érzés volt ezt a bekezdést elolvasni. Ezek szerint ezt a -legfontosabb – tartalmi elemet már a kormány megalakulása utáni hetek eseményeiből is világosan ki lehetett olvasni. Ehhez képest a következő tizenegy-tizenkét évben ezt az alapvető jellegzetességet évente többször is úgy fogjuk „felfedezni” és azonosítani, mint valamiféle vadonatúj felismerést. Nemcsak mi, hanem az elemzői had többsége is. KL: 2021 02. 14.

gazdaságpolitikai koncepciótlanság szervezeti hátterére. (Magáról a válságról a későbbiekben meglehetősen részletességgel fogunk még írni, ehelyütt csak a kormányzati szerkezetből következő hiányosságra utalunk.)

- *Szembetűnő hiányosságok.* Mindazonáltal az új szerkezet a hiányok felől is megközelíthető, mert a hagyományos tárcák nagy gyorsasággal történt eltűnése is árulkodó mozzanat lehet. Hová lett például az egészségügy, amelyről még a kampány során is azt hallhattuk, hogy a nemzeti ügyek kitüntetett témaköre lesz? Vagy a jövő zálogának tekintett oktatásügy? És a munkaügy, egy olyan időszakban, amikor a legfontosabb választási ígéretet éppenséggel az egymilliónyi – később megteremtendő – munkahely jelentette? A válasz mindegyik esetben az, hogy mindezek a területek beleolvadtak a nagy, átfogó 'emberi erőforrások'- fantázianevű misztériumba. De ez a beolvadás egyúttal akaratlanul is egyfajta leértékelődést jelenthet, mert Magyarországon mindig is az minősült komolyan veendő ügynek, aminek egyúttal önálló minisztériuma is van. Lehet, hogy a Fidesz éppen ezzel a tradícióval kívánna szakítani, ám akkor ezt a különbségtételt sokkal alaposabban és érzékletesen kellett volna megtenni. Ugyanis az érintett kormányzati tisztviselők és szakemberek ezrei nagyon is foglyai annak a gondolkodásmódnak, amelyben az effajta hierarchiáknak komoly jelentőséget tulajdonítanak, s a Fideszt éppenséggel nagyon is úgy lehetett megismerni, mint olyan politikai képződményt, amelyben kitüntetett jelentőséget tulajdonítanak a szimbolikus üzeneteknek is.

- *Négyemeletes kormányzás.* A struktúra véglegessé válása után kezdett a szaksajtóban elterjedni az a felismerés, miszerint az új modell lényegében négy, szigorúan elkülöníthető szintből áll majd. A legelső és legfontosabb szintet maga a kormányfő jelenti. Aki a korábbi megoldásokhoz képest mindenképpen kiemelkedik a struktúra egészéből, s egymaga jeleníti meg a kormányzás valamennyi tartalmi jegyét. Hozzá képest a két helyettes a gyakorlati kormányzás megvalósítója lehet, ám ez sem teljesen pontos körülhatárolás. Már amennyiben Semjén Zsoltnak inkább ideologikus/spirituális feladatok jutnak, míg Navracsics Tibor lényegében a kormányzati munka egészéért felelős. A harmadik szinten helyezkednének el a miniszterek, akik egy-egy átfogó kormányzati terület elsősorú politikai felelősei és irányítói. S a korábbi minisztériumi portfóliók nagy részét a jelen modellben helyettes államtitkárok fogják gyakorolni. Ám, ez sem ennyire egyértelmű, mert a kormány megalakítása utáni két hétben összesen 58 helyettes államtitkárt neveztek ki, az egyes csúcsmisztériumokban pl. nyolcat-kilencet is. Rövid idő elteltével is világosan megmutatkozik az új struktúra legnagyobb talánya: az államtitkári szintek összehangolásának szervezeti megoldhatósága. (Megjegyzendő ehhez a négyemeletes modellhez még az, hogy

ebben sem értelmezhető pontosan a Varga Mihály-teremtette helyzet, ugyanis az ő helye valahol az első és második emelet között van, s az sem kizárt, hogy önálló emeletet fog képezni. Egy-két hónapnyi várakozás után meglehet, hogy ötemeletesnek fogjuk tartani ezt a kormányzati struktúrát.)

- *Személyzeti ügyek 1.* A korábbi években arra nézve szinte mindenféle megoldást kipróbáltak már, hogyan is minősítsék a kormányzati szakember-gárda státuszát? Volt már gyakorlatban évtizedeken át a *nehéz/nehéz-modell*: azaz nehéz volt ide bekerülni, s a bentlévőktől a későbbiekben még a legkirívóbb alkalmatlanság esetében is roppant nehéz volt megszabadulni. Később – pl. a Gyurcsány-kormány idején – megpróbálták intézményesíteni a *nehéz/könnyű-modellt*, amelyben a bekerülési esélyeket igen szigorú kritériumokkal látták el, ám könnyű lett volna a nemkívánatosaktól megszabadulni. A köztisztviselőkre vonatkozó korábbi szabályok radikális átalakításával a Fidesz 2010 májusa után szemmel láthatóan igyekszik elmozdulni a *könnyű/könnyű-modell* irányába amikor páratlan módon fellazítják a kormányzati karba történő bekerülés szakmai elvárásainak nagy részét. Ugyanakkor példátlanul könnyűvé válna az alkalmatlannak bizonyulóktól való megválás is, két hónapon belül bárki elküldhető lenne, ráadásul különösebb szakmai indokokat sem kellene előrángatni. Nem kell, és kész....

- *Személyzeti ügyek. 2.* A fenti képhez szervesen hozzátartozhat az is, hogy a kormányzati munka egészének hatékonyságáért felelős Navracsics Tibor tulajdonképpen a főosztály-vezetői szinttől felfelé teljes körű munkáltatói jogokat kapott, s így valamennyi kormányzati embernek ő a szociológiai/jogi értelemben vett főnöke. Ez is egy védhető megoldás, s biztosan komoly hozzájárulás lesz majd a hatékonyabb kormányzati munka végzéséhez. Eggyel lejjebb nem kevésbé érdekes megoldásoknak lehetünk tanúi: a Navracsics-féle minisztériumban intézményesített Gál András Levente – államtitkár - minden egyéb kormányzati tisztviselőnek a személyzeti főnökévé vált, vagyis a munkaerővel történő központi gazdálkodás soha nem látott centralizációs szintet ért el. (Nyilván ezt is az új típusú nemzeti együttműködés jegyében.) Nem kell nagy bátorság annak előrejelzéséhez, hogy ezek a - röviden körvonalazott - megoldások minden korábbi állapotokhoz képest nagyobb fegyelmet fognak a kormányzati intézményekben megvalósítani. S a kreativitás kibontakozását is hihetetlen mértékben fogják elősegíteni.

- *Átadás és átvétel, személyzeti ügyek, 3.* A média heteken át készült a kormányzati feladatok/terek/ügyek/pozíciók átadásának valóságghú bemutatására. Ehhez képest be kellett érni a Külügyben történekekkel: itt ugyanis valóban személyre szóló és kellően megszemélyesített átvételi folyamatok zajlottak le. Két olyan ember – politikus – között, akik

az elmúlt harminc év során már többször is voltak egymás főnökei és beosztottjai... Martonyi János és Balázs Péter produkciója két, sokat látott és európai kultúrához szokott ember gesztusa volt, s nem csoda, ha a média szokatlan aktivitással vetette rá magát erre a rendkívüli alkalomra. A többiek esetében erről nem volt szó... Sőt, a kormányfői átadás/átvétel úgyszólván megörökíthetetlen szinteken/terekben zajlott. S ez is egyfajta üzenet volt. Az új kormány tagjai között nem kevesen akadtak, akiknek fogalmuk sem lehetett az ilyen típusú, összkormányzati normák fontosságáról. Fellegi, Fazekas, Réthelyi és Semjén miniszter urak korábban nem lehettek ilyen jellegű szertartások részesei. Pintér, Matolcsy, Varga és Hende miniszterek pedig már gyakorlott csereberélőknek minősülhetnének. Navracsics helyzete annyira egyedi és újszerű, hogy azt sem tudhatta igazán: kitől és mit kellene átvennie?

Az új kormány összetétele, az egyes miniszterek szakmai háttere, korábbi életútja annyira sokszínű, hogy közöttük semmiféle értelmezési modell segítségével nem találhatunk általánosítható tanulságokat. Legfeljebb annyit, hogy mindegyiküket Orbán Viktor választotta ki. 2010-ben ez éppen elégséges szempont volt.

X X X X

A fenti összegzésben áttekintettük mindazokat a problémaköröket, amelyeket a hazai politikai sajtóban a választásokat követő hetekben megfogalmaztak. Röviden összefoglaltuk mindazokat a megfigyeléseket, amelyeket a kormány-alakítás/alakulás idején a szakírók fontosnak tartottak rögzíteni. Az imént bemutatott regiszterben még szándékosan kikerültük az érdemi döntések kommentárjait, elemzéseit, minősítéseit, s csak a hagyományos szervezetszociológiai/ kormányzati szakirodalom leíró szempontjaira támaszkodtunk. A továbbiakban viszont az újonnan megalakult kabinet első hat-nyolc hete során meghozott döntéseinek nyomán követése révén igyekszünk képet alkotni az új kormányzati korszak kezdeteiről.

Irodalom a kormány megalakulásához:

- Az orbáni szerkezet. Friss Róbert. Nsz. Máj. 7.
- Mihez kezd a második Orbán –kormány? I-IV. Heti Válasz. ápr. 30. máj. 6. 13. 20.
- Mit jelent a polgári kormányzás? Horkay-Hörcher Ferenc. Heti válasz. Máj. 6.
- Szerkezetkész állapot. Figyelő, máj. 6.
- A történelem vőlegénye. Babus Endre. HVG. Máj. 20.

- Kísértetek órája. Lengyel László. Nsz. Máj. 29.
- Ma megalakul a második Orbán-kormány. Népszava. Máj. 29.
- A kormány szerkezetéről. Sárközy Tamás. Népszava. Szép Szó- melléklet. Máj. 29.
- Négyemeletes kabinet. Babus Endre. HVG. Jún. 5.
- Villámrajt és várakozás. Figyelő. Jún. 3.
- Zsákbanfutás. Magyar narancs. Máj. 13.
- Forradalom, demokratikus keretek között. Navracsics-int. Magyar nemzet, máj. 29.

2. Kormányzati döntések és fogadtatásuk

A legelső hetekben várható volt, hogy a Fidesz úgyszólván százszázalékosan élni fog a páratlan lehetőséggel, a kétharmados többség-teremtete eséllyel. Nemcsak azért, mert azt már az elmúlt húsz év alapján is tudhattuk, hogy az újonnan megválasztott kormányoknak leginkább a ciklus első idejében nyílik lehetőségük mindazon döntéseik keresztülvitelére, amelyekkel később már - esetleg a választói bázis csökkenése miatt - nemigen próbálkozhatnak. Hanem azért is, mert 2010 tavaszán a kormányzati többséggel szemben olyannyira széttagolt, együttműködésre képtelen és gyöngé ellenzék állt szembe, amely helyzet kivételes lehetőségeit nagyon is csábító volt azonmód kihasználni. Addig kell erőből mindent a parlament torkán lenyomni, amíg erre szinte minden feltétel adott, mert ki tudja, hogy a későbbiekben hogyan alakulnak az erőviszonyok...Nos, a Fidesz nem habozott. Május 14-e után a politikai munkanapok túlnyomó többségét páratlan hatékonysággal használta ki és fel.

*A megszületett döntéseket nagy vonalakban **három csoportba** sorolhatjuk:*

A legelső döntések jelentős része *kiáltóan szimbolikus jellegű tárgyköröket* képviselt. Olyan ügyeket szabályoztak, amelyek nélkül ugyan nagyszerűen elvan a gazdaság, a társadalom, a kormányzás és a közigazgatás –ám a szélesebb választói közönség érzelmi igényeit nagyon is megragadó és fogva tartó kérdéseket érintettek.

A döntések egy *másik csoportja a hatalmi szféra* olyan alapvető területeit érinti, amelyeknek a későbbi bolygatása csak nagy-nagy áldozatok/viták/kompromisszumok árán lenne lehetséges. Főleg e területekre vonatkozhat az, amit már írtunk: addig kell változtatni, amíg az ellenfél még a földön fekszik és nincs módja az érdemi ellenállás kifejtésére.

Végül pedig *a harmadik csoportba tartozóknak gondolhatjuk a gazdasággal kapcsolatos* elgondolásokat. Ezt tartjuk a legnehezebben értelmezhető kérdéskörnek, már csak

azért is, mert a választások előtt éppen ezekben az ügyekben tanúsított egészen páratlan óvatosságot a Fidesz, s azt is sejteni lehetett, hogy a gazdasági kérdésekben a lehető legutolsó pillanatokig kerülni fogják a nyílt konfliktusok elvállalását.

2.1. A szimbolikus döntésekről

A szezonnyitó napok pátosza nem múlt el az alakuló parlamenti üléssel, illetőleg a kormányt megválasztó ünnepélyes pillanatokkal. Az ünnepélyes emelkedettség az első száz nap jelentős részében domináns vonásként továbbra is meghatározó hangulati elem maradt. A választások utáni legelső napokban közölte és folyamatosan nyomatékosította a Fidesz azt, hogy az új parlament egyik legelső feladatának véli 2004. december 5-e „szégyenének” azonnali korrekcióját, azaz, a legeslegelső döntések között kívánják intézményesíteni a kettős állampolgárság — 2004-ben meg nem szavazott - lehetőségét.

Az ellenzék nem volt abban a helyzetben, hogy érdemi vitákat kezdeményezhessen, mert a Fidesz szóhasználata szerint e történelmi pillanatban mindenféle ellenvetés nagyjából a hazaárulás szinonimájának felelt volna meg. S ebben a könyörtelenségben váratlanul erőteljes segítő partnere akadt a Jobbik személyében. Nem is hangoztak el ellenérvek, mert a Fidesz trükkje nagyszerűen bevált: úgy tüntették fel, mintha ez a döntés is a választásokon megszerzett kétharmados többség természetes folyamánya lenne, mintha áprilisban a magyar lakosság elsöprő többsége e kérdésben is véleményt nyilvánított volna. Pedig, dehogy tette. Pedig, dehogy is vitatkoztak erről a kérdéstről.... az egész úgy került elő, mint egy villámcsapás, s a földbe vert baloldal nem szerette volna e rettenetes állapotában még a nemzetből való kitagadás kockázatát is elvállalni.

A dolgok azért mégsem mentek ennyire simán a maguk útján, mert - balszerencsénkre - éppen három héttel voltunk a szlovákiai választások előtt, ahol a kormányzati hatalmukat éppen elveszíteni látszó bal/populista erőknél úgy kellett ez a magyar ajándék, mint egy utolsó pillanatban érkezett mentőöv. Ki is használták, s talán nem is annyira rajtuk, hanem az átlagos szlovák választó mérsékletén múlt az, hogy az elsietett kettős állampolgársággal nem okoztunk a szomszédunkban nagyobb gondokat annál, mint ami e nélkül is lehetett volna. A Fidesz a belpolitikában elkönnyvelhette a teljes körű győzelmet, s a 2004 decemberében elszenvedett népszavazási vereségért kivívott revánsot, valamint minden egyéb

gesztusnál erőteljesebben megmutathatta, hogy kit is kell a széles értelemben vett magyarság elsőszámú és kizárólagos politikai képviselőjének tekintenünk...

A magyar közéleti médiában, valamint a határon túli magyar szervezetek képviselői felől azonban éppen elég figyelmeztetés, aggodalom és kérés jelent meg azért, hogy nem ártana némileg türelmesebbnek lennünk és tekintettel lenni egyéb érzékenységekre is – de mindez hiába való volt, mert a győzelmi mámor ereje mindent eltakart. Aztán a szlovák választási eredmények tükrében azonnál kiderülhetett e sietség értelmetlensége, s az a kár is, amit a szlovákiai magyarságnak akaratlanul is okoztunk. Az új kormány azonban nem sok hajlandóságot mutatott annak beismerésére, hogy az elszármított és kiereszkolt döntés mögött esetleg kellően át nem gondolt megfontolások is szerepet játszhattak. Az esetnek számos fontos tanulsága is akad.

Mindenekelőtt az, hogy **a Fidesz a kétharmad birtokában semmiféle készletet nem mutat egyéb racionalitások meghallgatására és figyelembevételére.** A szimbolikus ügyeket - s ezen belül a „nemzet” elsőszámú képviselőjét - oly mértékben a maga belső privilégiumának tartja, hogy mindebből az is kitűni: ilyen kérdésekben a jövőben nagyon nehéz lesz alkupozícióra kényszeríteni őket. **A másik tanulság még rémesebb.** *Az esetleges kudarcokból egyáltalán nem a szükséges korrekciós igények fakadnak, hanem éppen ellenkezőleg: megpróbálják a kudarcot minden lehetséges eszközzel sikerré átstilizálni.*

Ha lett volna némi esély a kérdés tárgy szerű megvitatására, akkor talán azt is be lehetett volna mutatni, hogy *a kettős állampolgárság 2010-es változata nagyon is lényegbe vágó ponton különbözött a hat évvel ezelőtti javaslatától.* Merthogy az utóbb megszületett javaslat letett a kollektív jogadás – nemzetközileg igencsak problematikus – szemléletéről, s ehelyett a szélesebb körben elfogadott egyéni/állampolgári státuszhoz kötött megoldást javasolta. Többek között ennek a nagyon is lényegbe vágó módosításnak volt köszönhető, hogy a szomszédos országok ezúttal egyáltalán nem reagáltak olyan ingerültséggel, mint ahogyan azt a korábbi esetben tették. Talán erről is lehetett volna érdemi és értelmes társadalmi párbeszédet folytatni, de 2010 májusában a gesztus ereje és a reváns megmutatásának mindent elsöprő szándéka mindezt nem tette lehetővé.

E gesztuspolitizálás korlátai és lehetőségei néhány héttel később – a Trianon-émléknappal kapcsolatban még hatványozottabban jelentkeztek. Ha már Trianon...ha már XX. Század...ha már nemzeti sorskérdések...akkor ez a nem túl kerek /kilencvenedik.../ évforduló elvileg arra is esélyt teremthetett volna, hogy körültekintően megkíséreljük ezt a traumát valamelyest megtisztítani mindattól a kollektív giccsztől, ami az elmúlt század során minderre ráakódott. Nos, nem így történt, hanem az ellenkezője. **Az emléknappal kapcsolatban/ürügyn a**

legrosszabb magyar politikai kulturális hagyományok, a szenvedő/önfeldicsérő, örökkön bűnbakokat kereső és önfelmentésre állandóan kész sérelmi politizálás kapott páratlanul erős hivatalos/kormányzati támogatást.

Lehet mindezt is mondani, hogy nem volt és nem is lesz az egész gesztus-politikának nagyobb és több jelentősége annál, minthogy a Fidesz még idejében megpróbálta kifogni a Jobbik megerősödésének vitorlájából a szelet. Nem kizárt egy ilyen értelmezés sem. De a mindenkori kormányok berendezkedésének nyitó periódusa, a legelső hetek döntései az elmúlt húsz év tanulságai szerint olyan súlyú, keret-kijelölő folyamatok, amelyek a későbbiek tanulságai szerint az egész ciklus idejére kisugárzó, meghatározó erővel bírnak.

S ha még mindehhez hozzávesszük az első hetek olyan ideológiai vitáinak is a lehetséges jelentését, mint amelyeket a „választófülkék forradalma” hozott magával, avagy a nem teljesen érthető okokból át- és kieresztelt „nemzeti együttműködés nyilatkozat” világképe felmutatott, akkor nem megkerülhető az a gyanú, hogy **2010 május/júniusában egy olyan új rezsim ideológiai megalapozása kezdődött el, amelynek az égvilágon semmi köze nincs a választásokon megszerzett magas támogatottsághoz.** Ez a rezsim független a mandátumszámoktól, ez legfeljebb doktrínaként létezhet, a legrejtettebb szándékok szintjén, s ennek nem sok köze van a rendszerváltás eddigi két évtizedéhez: legfeljebb annyiban, amennyiben mindannak a nyílt megtagadását jelenti.

Irodalom a szimbolikus politika témaköréhez:

A kettős állampolgárságról:

- Fesztávolság. Heti Válasz, máj. 20.
- Magyarabb és még magyarabb. Magyar narancs. máj. 20.
- Ajándék augusztus 20-ára. Figyelő, máj. 20.
- Kampányütközet. HVG. Máj. 22.
- Nem fogják megszokni. Morvay Péter. És. máj. 21.
- A nemzet mindannyiunké. Tabajdi Csaba. NSz. máj. 21.
- A mór megtette kötelességét, a mór jöhet. Ara-Kovács Attila. Magyar narancs. jún. 3.
- A csoda természetrajza. Bíró Béla, Nsz. jún. 18.
- A határon túli magyarok a kettős állampolgárságról. Ganczer Mónika. És. jún. 18

A Trianon-napról:

- Trianon-paradoxon. Aczél Endre, Nsz. jún. 1.

- Gyásznap. Hegyi Gyula, Nsz. jún. 4.
- Tüneti kezelés. Ablonczy Bálint Heti válasz, jún. 3.
- Trianon az egész világ. Révész Sándor, Nsz. jún4.
- Trianon okai. Romsics Ignác, Nsz. Jún. 5.
- Gyásznap után-elkeseredés ellen. Jeszenszky Géza, Nsz. jún. 12.
- Trianon-mainstreaming. Kovács Éva. Nsz. jún. 22.

Valamennyi szimbolikus ügghöz:

- A történelem urai. TGM, Magyar narancs, máj. 27.
- Három kényes kérdés. Zsolt Péter. Nsz, jún. 3.

2.2. A hatalmi szférát érintő döntésekről

E döntési körök egy része szerepelhetne ugyanolyan alappal a szimbolikus ügyek között is, minthogy jelentős mértékben érintenek olyan érzelemdús, s a tömeghangulatokat jócskán befolyásolni képes kérdéseket, amelyek nagyon szorosan köthetőek a szimbolikus tárgykörökhöz. Mégis, a belső arányokat tekintve, a mérleg inkább a hatalmi szféra átrendezésének igénye felé billenti a jelentőségüket.

Az új erő első feladatai között tartotta megszavaztatni az új összetételű parlamentet a felére csökkentendő országgyűlésről, s a döntés meglepően gyorsan keresztülhatolt azon a közegen, amely e kérdésben már két évtizede döntésképtelennek bizonyult. Alapvető alkotmányos ügyeket érintő kérdésekről lett szó, hiszen nemcsak a leendő országgyűlés mérete volt a tét, hanem legalább ennyire fontos volt az egész választási szisztéma megváltoztathatóságának kérdése is. **A körvonalazódó javaslatokból azt lehetett kivenni, hogy hazánkban is áttérünk az egyfordulós választásokra, aminek persze egyértelmű velejárója az egyszerű többség erejének érvényesülése, s a pillanatnyi erőviszonyok állása szerint ez a Fidesz számára elsőprő, nemcsak kétharmados győzelmet jelenthetne.** E módosításban - mint mondani szokás...- benne van minden egyéb metszet is. A javaslat kidolgozói azt hihették, hogy e mostani erőviszonyok az örökkévalóan mindig így is lesznek. Kíváncsian várjuk, hogy néhány év múlva - amikor már nem e párt számára lesz kedvező ennek a szisztémának a túlzása, - vajon hogyan fognak mindent elsőprő hevességgel tiltakozni

egy ilyen választási rendszer ellen, s hogyan fogják visszakövetelni a régi, vegyes szisztémát...

Hasonló jóindulatú megjegyzések tehetőek az egyéb fontos módosítások kapcsán is. Legyen rövidebb a kampányidőszak! Hát...persze! Legyen rövidebb a kopogtató cédulák gyűjtésére szánt idő... Hát, persze! Oldjuk meg végre a kisebbségek parlamenti képviselőinek sok-sok éve húzódó, szégyenteljes hiányát... Hát, persze! Az egyébként is igencsak átgondolt és körültekintő, átfogó és bátor reform szinte valamennyi lépésével egyet lehet érteni, csakhogya...

Valahogy minden egyes megoldás pillanatnyilag a Fidesz érdekeinek kedvező következményekkel járna, s ez a szembetűnő fejlemény némi óvatossággal tölti el a kívülálló elemzőt. Szép dolog az elkötelezett reformszándék, még szebb az, hogy olyasmit szabályoznának, ami az elsőprő többség érzelmeivel is találkozó követelés. Hiszen, ki ne szeretné megkurtítva látni a politikai osztály cselekvési terét, privilégiumait? **Az az apró probléma vethető csupán fel, hogy a javasolt megoldások következtében éppen a Fidesz politikai táborának mozgástere csökkenne a legkevésbé. Sőt. Nagyon is növekvőnek látszik.** S ezért az önkéntes hatalom-korlátozáshoz fűződő reményeket meglehetősen mérsékelt lelkesedéssel lehet ünnepelni.

Lényegében hasonlóan ellentmondásos következtetésekről adhatunk számot a másik nagy, a hatalmi szférát lényegi pontokon érintő csomag kapcsán is; az önkormányzatok világának újraszabályozásából szintén vegyes jellegű fejlemények várhatóak. Egyfelől igaz és üdvözlendő az, hogy radikálisan csökkeni fog a különféle testületek létszáma. A június 8-án végül elfogadott önkormányzati törvény mindenekelőtt a megyei és a fővárosi képviselők számát aprítja meg, /901-ről 420 főre/ és e csökkentéstől eleve legalább 2 MD forintnyi spórolást remélnek.

Az igazi pazarlás azonban mindig is az a képtelenség volt, hogy mind a 3200 településen kötelesek vagyunk önkormányzatokat is fenntartani, holott mindenki tudja, hogy ennek a luxusnak nemcsak, hogy értelme nincs, hanem eleve finanszírozhatatlan rendszerként funkcionál, illetve éppen az a baj, hogy nem funkcionál. E nagyszabású átalakítás azonban éppen erről az alapvető problémáról nem akar tudomást venni. Vajon, miért? A struktúra helyett csak annak megválasztási módozatain változtattak, s azon is szembetűnően a leendő győztesek érdekeire tekintettel. A tízezer főnél nagyobb településeken pl. egyértelmű lesz az egyszerű többséghez jutók nyomasztó fölénye, s az érvet az előterjesztők a „hatékonyabb irányításban” találták meg.

Összegezve, a **nagyszabású átalakítás során a tényleges reformok helyett leginkább a hatalmi szféra átrendezésének reformjáról beszélhetünk**, s nem véletlen, hogy éppen ez lett az a javaslat, ami az új parlamentben is kiváltotta az egyébként szétszabdalt ellenzék teljes körű ellenállását.

Június második felének elsőszámú belpolitikai botrányává a napvilágot látott média-szabályozás témaköre vált. Épphogy túléltek a legelső gazdasági pánikot, s éppen, hogy megemésztette a közvélemény a 29 pontos gazdasági csomag látványpolitizálásának mondanivalóit, a következő péntek délutánján nagyhirtelen benyújtott média-szabályozási terv osztatlan pánikot váltott ki. Ezúttal nemcsak az ellenzéki erők részéről, hanem a leginkább érintettek, a médiában tevékenykedők világából is. A nemzetközi szakmai szervezetek elégedetlenségére sem kellett sokat várni.

Az új médiavilágban szemmel láthatóan a lehető legszorosabb állami felügyelet alá kívánják terelni mindazokat az intézményeket, amelyeknek elsődleges feladatuk a közszolgálati funkciók — egyébként is súlyosan megroppant tekintélyű – világa lenne. Ez önmagában talán nem is lenne annyira aggályos, s a hatékonyság mellett még számos támogató érvet is fel lehetne hozni e javaslat mellett. Az elképzelt modellben itt is a Fidesz kedvenc teóriája - a holdingosítás nyújtja az elméleti háttérrel. Még ez sem lenne botránykő. Hanem... A felügyeletet ellátó fórumok/személyek körét csakis úgy tudnák elképzelni, hogy abban csak a kormányzati oldalt képviselőknak van döntő szava. A rendszerváltás elmúlt húsz évében a média működését, felügyeletét, finanszírozását mindig is ádáz viták közepette oldották/vagy nem oldották meg, de: az az egy nem volt kérdés, hogy e problémákat a mindenkori ellenzékkel valamelyest paritásban kell rendezni.

Most kérdéssé vált, illetve: ez nem kérdés, mert a javaslat értelmében mindezeket a terheket a kormányzati oldalt képviselők nyugodt szívvel vállalhatják magukra. Akár kilenc évre is, vagyis több mint két választási cikluson túl húzódó időre is. Ez volt az egyik olyan pont, amely ellen az érintettek egységesen tiltakoztak - volna, ha tudtak volna. A főbb körvonalakon túl egyéb - ehelyütt kevésbé részletezhető – kérdésekben is a túlzottan is részletes szabályozás, valamint a hatalmi szféra beavatkozási lehetőségeinek szélesítése adott okot megalapozott aggodalmaikra.

Akárhogyan is magyarázzuk a dolgot, **ez a médiatörvény nagyon is az éppen hatalomra kerültek fóbiáinak, túlbiztosítási igényeinek, félelmeinek és üzleti érdekeinek a hű tükörképe.** A Fidesz egyébként is hagyományosan - 1993 nyara óta - hadilábon állt a média világával és mindig is úgy tekintett erre a „hatalmi ágra”, mint ami megalapozatlan és jogtalan módon került ki a közvetlen politikai ellenőrzés alól. S ami még rosszabb: *képtelenek*

legyűrni abbéli félelmeiket, hogy a média genetikusan is szövetségese annak a romlott, bukásra ítélt baloldali/liberális világnak, amely — köszönhetően a 2010-es eredményeknek — végre oda került ahová való: a történelem szemétdombjára. S ezért a vele történelmileg szövetséges médiának sem lehet más lehetőséget hagyni, mint a behódolást, vagy a bukást. E végig nem gondolt, gyakran zsigerileg meg- és átélt, többnyire nem megalapozott ellenszenvék köszönnek vissza a nagy sebességgel benyújtott és szemmel láthatóan az erőpozícióból átnyomni kívánt javaslatokból. A Fidesz ezúttal azonban valamit elvétett. E lépések esetében nem mérte fel helyesen a várható társadalmi visszhangot, s csak arra volt figyelemmel, hogy az aktuális parlamenti ellenzék gyöngesége lehetővé teszi az új médiatörvény könyörtelen átnyomását.

Júniusban már ez volt a második, súlyosan elvétett ütemű hatalmi lépés. Előbb a fölöslegesen kiprovokált, háromnapos pénzügyi pánik, majd pedig a nagyon is érzékeny területnek, a média világának kisajátítási kísérlete mutatta meg, hogy a kétharmados többségnek képtelenek bemérni a parlamenten túli - szociológiai, lélektani, kulturális és nemzetközi – élet korlátait. Korán jött lecke, korán megérkezett korrekciós igény. Az a kérdés, hogy képesek lesznek-e tanulni belőle?

2.3. A személyi döntésekről

*És közöttünk járnak erős ostobák
Kiknek szívében logikátlanul
Hol a pusztítás, hol az építés az úr.
Beszélgetésre mindig kész szegény
tőlük rettegek én,
hogy leszólítanak.*

Jónás Tamás: Éhe a vérnek.

/Népszabadság, jún. 26./

A hatalmi szférát érintő döntéseknek, lépéseknek van még egy olyan metszete, amelyet nem könnyű egyetlen mondatban összefoglalni. Ennek a lényegét az eddig lebonyolított személyi döntések, személycserék minőségével lehetne érzékeltetni. Minden olyan kormányzati váltás, amelynek során ezrek és ezrek veszítik el korábbi vezető beosztásukat, egyúttal más és más

ezeknek a kivételes helyzetbe kerülését is jelenti. Ami az egyik oldalról nézve veszteség, az a másik oldal szemszögéből tekintve maga a történelmi igazságszolgáltatás. Az elmúlt húsz év minden egyes váltásakor nagy volt a hajlam az ilyenkor törvényszerűen lebonyolódó csereberék jelentőségének eltúlzására. S állandó perpatvar kísérte a döntéseket a tekintetben, hogy az újonnan érkezők vajon politikai kinevezettek/pártkatonák/, s az elküldöttek páratlanul tehetséges/alkalmas szakemberek, vagy ők sem voltak mások, mint...lásd, mint elébb...

Ez a vita természetesen lángolt fel május óta, ám született jó néhány olyan jellegű személyi döntés, amelynek következtében viszonylag pontos képünk lehet a Fidesz által előnyben részesített káderpolitikának a gyakorlatban érvényesített elveiről. Már a miniszterek, államtitkárok hada is számos talányra adott okot. Réthelyi, Matolcsy, Fellegi, Fazekas kinevezése során sem feltétlenül a szakmai alkalmasság lehetett a legfontosabb szempont. Nem beszélve egyéb államtitkárok tucátjáról, s kezdve Gál András Leventétől Szócs Gézáig számos személy előkerülésénél a végső érv az lehetett, hogy Viktor így akarta... **Ha úgy vesszük, ennek is megvan a maga rendszerképző ereje, legalábbis – idővel mindenképpen meglesz.**

S azután történt még néhány meglepő lépés, pl. az Állami Számvevőszék élén megjelenhetett az a Domonkos László, akinek a pártbéli múltján túl nem sok egyéb érdemét lehetett felvonultatni. Röviden szólva, olyan, harmadvonalbéli fideszes politikusról van szó, akinek ténykedése garantáltan nem fog a kormányzat számára zavarokat okozni. S aztán napvilágra került az alkotmánybírák megválasztásának paritásos szokásait felrúgó javaslat, amelynek következtében a kormányzó pártnak kizárólagos esélye nyílhat e testületet a maga képére formálni. S az nem lehet kétséges: fognak-e élni ezzel a maguknak teremtett lehetőséggel...? Az OVB egyoldalú újraszabályozásában mondhatni, hogy haladó hagyományokat követtek, hiszen erre a mintát - rossz mintát – már a korábbi szocialista kormányzat megteremtette. Legfeljebb az lehet aggályos, hogy a porig anyázott, naponta százszor elszidott elődnek miért is a legvitathatóbb döntését kell maradéktalanul követni?

A kézirat elkészültkor a legfrissebb – és teljesen érthetetlen – áldozat a Versenyhivatal lesz, amit még csak meg sem próbálnak indokolni. S ezzel párhuzamosan meg- és kihirdették a réges-régi álmod: az ügyészség közvetlenül kormányzat alá rendelését. Na, hiszen. Az eddigi személyzeti döntéseket alapul véve, oda is juthat még az egykori focicsapatok tagjai közül valaki.

Ennek a gúnyolódásnak az adja az alapját, hogy éppen a minap értesülhettünk arról, hogy Fellegi miniszter kinevezte az egységessé tett, összevont Magyar Nemzeti Vagyonkezelő élére Halasi Tibor jogászt. E sorok írója meg élénken emlékszik arra, hogy ez

az úr egykoron - kb. huszonöt évvel ezelőtt - Orbán Viktor oldalán focizott az Unitas - nevű egyetemi csapatban...egyébként, igen jól. S mi lesz a többiekkel? Vagy, a 29 pont után megtudhattuk, hogy Papcsák - nevű kolléga lesz az a kormányzati különmegbízott, aki majd a megbukott szocialista kormányzati elit viselt dolgainak utána jár. Ő lesz az új Keller. (Papcsák kolléga velünk is sokat focizott, néha még a vidéki meccseinkre is eljött, gyakran tartalékként is. És tanúsíthatom, hogy a Fidesznek nála elkötelezettebb, régebbi kollégista híve nem sok akadt. Húsz éve sem, meg most sem.)

A példákat nem folytatom, elégedjünk meg június utolsó hetének közéleti szenzációjával: megtudhattuk hivatalosan is azt, amit hónapok óta suttoztak nekünk, **Schmitt Pál lesz Magyarország következő köztársasági elnöke. Ehhez már nem fűznénk kommentárt.** Azért sem, mert a június 25-ei, csütörtöki frakció-bemutató találkozáson *ő maga jelentette ki, hogy: „... én nem leszek a kormányzati törvényalkotás gátja, hanem inkább a motorja...”* Érdekes hitvallás a hatalmi ágak megosztásának legújabb kori értelmezéséről. *S biztosak lehetünk benne: Schmidt Pál nem a levegőbe beszélt.*

Ezen a ponton összegeznénk a május közepe óta eltelt hét hét idevágó tanulságait: a Fidesz valamennyi személyi kérdés eldöntésekor messzemenően figyelembe vette a hatalmi szempontokat, pontosabban, a maga hatalmi szempontjait. S nem annyira a szakmai alkalmasságot, nem a saját jogon elvárható teljesítményt tekintette a döntések legfontosabb alapjának, *hanem mindenekelőtt a lojalitást, a feltétlen lojalitást.* Az abszolút módon érvényesülő és érvényesíthető politikai lojalitást. Egyre-másra kerülnek elő a megbízható pártkáderek, *a jogállamiság természetesen formálisan nem sérül sehol sem, csak éppen az Egésznek a szelleme, az értelme válik nap mint nap megkérdőjelezetté.* Egyébiránt, az a benyomásunk, hogy június huszadika körül mindennek az érzékelésében valami különös fordulat kezd beállni a magyar közvéleményben. Talán a 29 pontot megelőző szélhámoskodás, talán a médiatörvény pofátlanságai, talán a Schmitt jelölése körüli bábszínház jelenetei, talán mindez így, együtt - de az alaphangulat szinte egy csapásra megváltozott. *Június utolsó hetének napi- és hetilapjaiban vezércikkek, kommentárok, elemzések tucatjai kérdezik, hogy: ez itt micsoda?*

Két idézettel talán jobban tudjuk érzékeltetni ezt a megváltozott tónust:

Figyelő /szerk.vezércikk, jún. 24./:

„...a hatalomra lépők a kétharmados többséget olyan úthengernek tekintik, amelynek a következő időszakban senki és semmi nem állhat az útjába azok közül, akik nem a győztes

oldalhoz tartoznak. Olyan tempóban zajlanak az államigazgatás legkülönbözőbb posztjain a vezetőcserék, hogy az ember csak kapkodja a fejét - és számos esetben képtelen szakmai indokot is felfedezni a nyilvánvaló politikai motivációk mögött.”

Magyar Narancs /szerk. vezércikk, jún. 24./ :

„...Mi a fene születik itt a szemünk láttára? Milyen okból?... A rendszerváltás alapvetése az volt, hogy kapitalizmus és demokrácia – a szabad gazdasági és a szabad politikai verseny – jegyesek, s a nép, a nemzet jóléte pont e kettő bonyolult összjátékából képződik meg. Hogy egyik sincs meg a másik nélkül. Az új orbáni rend viszont e bonyolult egyenlet igazságtartalmának a tagadására épül – miközben az ellenállás csak annyi, hogy most én jövök. Én, aki azt akarom, amit a nemzet akar. Vajon lehet-e így kormányozni ezt az országot?”

Irodalom a kormányzati döntések hatalmi metszeteihez:

- Félház. Magyar narancs, máj. 20.
- Jelentés a jogállamiság állapotáról. HVG: jún. 5.
- Törvénydömping. Heti Válasz, jún. 3.
- Repülünk a centrális erőterbe. Magyar narancs, jún. 17.
- A focikormány. Balázs Péter. Nsz. Jún. 9.
- A semmilyen forradalom. Kiss János-int. 168 óra, jún. 10.
- Orbántól Orbánig. Hont András. ÉS. jún. 11.
- A forradalom vége. Lengyel László. Nsz. Jún. 12.
- Tértfoglalás. Az új kormány emberei. Heti Válasz, jún. 17.
- A kétharmados ÁSZ. Bod Péter. És. jún. 18.
- Központi irányítás alatt a hírközlés. NSZ. Jún. 22.

-

Az új médiatörvényről:

- Őrizd a poklot! A Fidesz új médiatörvénye. Magyar narancs, jún. 17.
- Új szellemű médiacsomagot...Figyelő-vezércikk. Jún. 17.
- Új médiatörvény: rendszervisszaváltás. Bayer Judit, És. Jún. 18.
- Az új médiaalkotmány szerkezetéről. Bajomi- Lázár Péter, És. Jún. 18
- Rendszerváltás a közmédiában: új struktúra szuperhatósággal. Nsz. Jún. 19.

A kabinetnek a gazdasági szférával összefüggő döntéseit nem tárgyalhatjuk az eddig betartott keretek között. Ezek a döntések ugyanis jelentős mértékben a „múltban”, azaz még a választásokat megelőző hónapok viszonyaiban gyökereztek, s lényeges pontokon függték össze a kampány kényszereivel, illetőleg a várható választási győzelem-keltette reménykedésekkel. Minderre tekintettel a gazdasági döntéseket az eddigiektől gyökeresen eltérő elemzési logika jegyében kell bemutatnunk.

II. Gazdasági folyamatok

1. A Fidesz és a 2010. évi költségvetés

1.1. A Fidesz magatartása a költségvetési vitában

A Fidesz 2009 őszén, a 2010. évi költségvetési vitában mindvégig azt hangsúlyozta, hogy elfogadhatatlan számára a bemutatott tervezet, és ha 2010-ben kormányra kerül, akkor új költségvetéssel fog előállni. Határozott véleménye kockáztatta a 2010. évi költségvetés elfogadását, hiszen a kabinet kisebbségben volt. Elfogadott költségvetés híján viszont az egyébként is bizonytalan nemzetközi helyzetben ismét megugrott volna az országkockázat, megnehezült volna a finanszírozás.

A Fidesz a 2010. évi költségvetést szakmai szempontból teljes bukásnak tartotta, mert abban – Varga Mihály közlése szerint – 900 milliárd forintos lyuk tátong. (Később ez az összeg 1000-re, majd 1200 milliárd forintra nőtt.) Ez pedig zömmel abból adódik, hogy a költségvetés nem számolt a jegybank 300 milliárdos sterilizációs veszteségével, a BKV 85, a MÁV 220 milliárdos adósságával, a kórházak 70-90 milliárdos tartozásával, az E.ON-nál vállalt 66 milliárd forintos átrendezés miatt keletkezett kockázattal, valamint az Út a munkába program 60-80 milliárdos hiányzó forrásával. (Ez összesen 821 milliárd forint!) A jegybank veszteségének említéséről a későbbiekben letettek, mert a jegybank tételesen cáfolt.

Mint ismeretes, a többi vállalati adósság csak akkor terheli a költségvetést, ha azt a kormány a cégeknek elengedi, ami nem szükségszerű, és automatikusan semmiképpen sem célszerű. Minthogy a költségvetés készítésének és elfogadásának időszakában az adósságok nem jelentenek esedékes kifizetéseket, ezért a költségvetés nem tartalmazhatja ezeket a tételeket. A később csontvázként elhíresült elemek tehát már itt, 2009 őszén megjelentek a párt kommunikációjában.

Annak ellenére, hogy a Fidesz 900 milliárd forintos várt deficittöbbletéből a GDP 7-7,5 százalékára rugó hiány jött volna ki, a párt képviselői több mint 1370 módosító indítványt nyújtottak be a 2010. évi költségvetés tervezetéhez, amelynek összes költségvetési hatása: 450 milliárd forintot tett ki.

- Elkészítettek egy 175,8 milliárd forintos önkormányzati csomagot, amelyben az oktatási, szociális, egészségügyi normatívákat és a helyi közlekedés támogatását rendezték volna.
- Összeállítottak egy 230 milliárd forintos foglalkoztatást bővítő projektet, ezen belül 200 milliárdot szántak a gazdaságélénkítésre, 10 milliárdot az energiahatékonyság növelésére, 5 milliárdot a turizmus fejlesztésére, 15 milliárdot pedig a kkv-k munkahely-megtartására.

(Ezeket a tételeket csak azért idéztük fel, mert azok ilyen formában a későbbi Fidesz programokban, vagy a programról szóló megnyilvánulásokban nem jöttek szóba.)

A projekt forrását – Varga Mihály szerint – egyrészt a költségvetési tartalékok adták volna:

- a stabilitási tartalékból 79 milliárd,
- a kamattartalékból 50 milliárd (ez a teljes tartalék felhasználását jelentené),
- a céltartalékból 71 milliárdot javasoltak elvonni.

Másrészt elvették volna a 40 milliárd forintos informatikai fejlesztésre szolgáló forrásokat, és 12 milliárd forintot a központi irodabeszerzésektől. Minthogy ez összesen még csak 252 milliárd forint lett volna, a további forrást a hitelességnövekedésben találták meg, ti., ha ők alakítanak kormányt, akkor az olyan hitelességnövekedéssel jár majd, amiből 300

milliárd forintos kamatszolgálat-megtakarítás adódik, mert csökkenthető lesz a kamatokban a kockázati felár.

Vagyis a nagyívű programhoz nem volt forrás. A tartalék ugyanis nem olyan forrás, ami már a tervezetben elkölthető, mert akkor nem tartalék. A kamatfelár csökkenése azonban – elfogadva, hogy a parlamenti többséggel bíró új kormány iránt megnő a befektetői bizalom – az államadósság lassú átázódása miatt 2010-ben még nem jelenthet érdemi megtakarítást. A Költségvetési Tanács később kiszámolta, hogy a 300 milliárd forintos kamatszolgálat-csökkenéshez 1,2 százalékos kamatszintre lenne szükség, aminek elérése teljesen irreális a magyar gazdaságban, 2010-ben.

A hitelesség-növekedésből adódó költségvetési megtakarításban azonban a Fidesz továbbra is hitt. Varga Mihály 2010. április elején – már a bemutatott választási program ismeretében – a következő nyilatkozatot adta: „Egy hiteles, nagyobb legitimitációval bíró kormány a piacokon kisebb kamatfelárral tud hitelt felvenni. Ez a tétel önmagában elérhet 300-400 milliárd forintot évente.” *Az állítás nyilvánvaló olyan önáltatás volt, ami nemcsak hízelt volt a párton belül, de meg is nyugtatta őket, hogy ti. nem kell nagy erőfeszítéseket tenni, mert a kormányváltással automatikusan sok minden megoldódik, hiszen 3-400 milliárd forintba sok minden belefér.* Megítélésünk szerint ez is szerepet játszott abban, hogy **a Fidesz nem készült komoly szakpolitikai elgondolásokkal a hatalomátvételre, nem fektetett hangsúlyt a válságból való kivezetés programjának elkészítésére.**

Mint ahogy a Fidesz szakpolitikuskai többször is azt nyilatkozták, hogy a 2010-es deficit a GDP 7-7,5 százalékát fogja kitenni – és egyébként sem értettek egyet soha a megszorítások politikájával, sőt, mindennek a visszacsinálását ígérték – november közepén az IMF kinyilvánította: semmiképpen sem tudná tolerálni ezt a deficitmértéket. Erre Varga Mihály és Matolcsy György is visszavonulót fűjt. Varga Mihály interjújában (Figyelő, 2009. nov. 12-18.) azt is nyilatkozta, hogy nem tudja, mi vár rájuk pontosan, ami ellentmondott a korábban tételesen felsorolt hiányt növelő tételeknek. Emellett kinyilvánította, hogy a Fidesz nem támogat olyan gazdaságpolitikát, amely a hiány növelését tűzi ki célul. Varga – feltételezhetően, hogy ellensúlyozza a nemzetközi szervezetek megorrolását – olyan szöveget engedett meg, amire korábban nem volt példa. Szerinte „elementáris társadalmi igény érezhető a reformok iránt” – ezért bele kell vágni a változtatásokba. S miután az államháztartásban sikerül eloltani a tüzet „rendszerigényű átalakításokba kezdünk” – ígérte.

Matolcsy György ettől kezdve azt fejtegette, hogy Fidesz nem akar nagyobb deficitet, mert a Fidesz mielőbbi eurót szeretne. Ugyanakkor arra utalt, hogy a magyar gazdaság csak 2013-ban tud megindulni a növekedési pályán, addig stagnálni fog. Hacsak nem indul be a növekedési motor előbb, mert ekkor már 2012-ben lehetséges a növekedés.

1.2. A 29-ek szerepe

A költségvetésről való végszavazás előtt két nappal egész oldalas hirdetés formájában jelentetett meg 29 közgazdász nyílt levelet a magyar országgyűlésnek címezve. Ebben arra szólították fel a képviselőket, hogy ne szavazzák meg a 2010. évi költségvetést, mert

- az „ugyanúgy rossz irányba viszi a magyar gazdaságot, mint a Gyúresány-kormány által készített trükkös költségvetések...”
- „nem tartalmazza az évek óta szükséges reformokat és nem segít a magyar vállalkozások versenyképességének javításán...”
- „alul van tervezve a költségvetési hiány, ...így ... az országnak nem lesz esélye kilábalni a válságból. A hiány növekedését okozó bevételekiesések többek közt abból adódnak, hogy a kormány felültervezte mind a társasági adóból, mind az általános forgalmi adóból származó bevételeket, és fiktív előirányzatból akarja finanszírozni a gyógyító-megelőző tevékenységet. Ezzel párhuzamosan a kiadásokat pedig lényegesen alulkalkulálták.”

Három nap múlva Szapáry György egy tv-műsorban kikotyogta, hogy a Fidesz szakmai csoportjától hívták fel a levél aláírására. Innen kezdve nem volt kérdéses, hogy a levél a választási kampány része. Azt a célt szolgálta, hogy egyfelől tovább sulykolja a közvéleményben: a Bajnai-kormány ártalmas, rossz irányba viszi a gazdaságot, másfelől a Fidesz kormányra kerülését követően megugró államháztartási hiányért a költségvetést most megszavazókat tegye felelőssé.

A levél arra nem volt alkalmas, hogy elvegye a képviselők többségének igen szavazatát, de az aláírók közt szereplő egykori jegybank-elnökök, pénzügyminiszter, KSH-elnök és egykori államtitkárok elég tekintélyes kört alkottak ahhoz, hogy felhívják a külföldi

befektetők figyelmét a magyar költségvetési politika hitelességi problémáinak újbóli felmerülésére.

Miután e levél alaposan felkavarta a közbeszédet, Orbán Viktor felkérte annak értelmi szerzőjét, Járai Zsigmondot, hogy részletesen dokumentálja a szakértők kifogásait. Erről december 21-én tartottak sajtótájékoztatót, ahol megjelent – noha az aláírók közt nem szerepelt – Matolcsy György is. Matolcsy György, a Fidesz egyik gazdasági műhelyének vezetője kifejtette, hogy

- a legnagyobb baj, hogy a költségvetésben nem látszanak azok a reformok, átalakítások, amelyek a gazdaság növekedését beindíthatnák,
- Magyarország egy lefelé menő spirálban van, és nincs jele annak, hogy ezt figyelembe vették volna a költségvetésben, mert a költségvetés 0,6 százalékos visszaeséssel számol csak.²

Mindenesetre meglepő volt, mint ahogy már a levél alapján is, hogy a Fidesz hirtelen síkra száll a reformokért, noha megelőzően minden erővel, még népszavazás szervezésével is, fellépett ellenük. Amúgy pedig nem volt helytálló a megállapítás: a költségvetési tervezet igenis számolt mind a nyugdíjrendszerben, mind a szociális rendszerben megvalósított reformokkal, és az adórendszer átalakításával – ha úgy tetszik reformjával –, amely helyes irányba indult el, javítandó az ország versenyképességét. Azt lehetett állítani, hogy mindez kevés, ám az adott külső finanszírozási és a belső politikai feltételek mellett valószínűsíthetően ennél többet nem lehetett tenni.

A 2010. évi költségvetés „trükkjeiről” számot adó kiadvány adós maradt annak bemutatásával, hogy miért mennek Magyarországon rossz irányba a gazdasági folyamatok. E nagyon súlyos vád bizonyítás nélkül maradt ott a levegőben.

A 7-8 százalékra taksált 2010. évi államháztartási hiány a 29-ek véleménye szerint a következőkből származik.

- A költségvetés nem reális makrogazdasági feltételezésre épül, mert szerintük a visszaesés 2010-ben 2-4 százalék között lesz. Járai a sajtótájékoztatón 2,1 százalékos recessziót prognosztizált, ami nagyon különbözött a 4 százalékos visszaesés mértékétől. A jelentés 200 milliárd forintra tette e tervezési hiba

² Matolcsy György rosszul tudta: az 0,9 százalékos recesszióra épült.

hiánynövelő hatását, ami 4 százalékos csökkenés esetén is még mindig enyhén túlzott.

Bod Péter Ákos, a 29-ek egyik aláírója, 2010. június 10-én a következőt írta ezzel kapcsolatban a Heti Válaszban: „A Bajnai-kormány kritikusan közlött, aki dacból még erre az évre is visszaesését várt.” Vagyis nem tudományosan megalapozott prognózis alapján kerekedett ki az egyébként szuperpesszimista előrejelzés, hanem csak úgy dacból. B.P. Á. ezt már annak ismeretében írta, hogy az első negyedévi 0,1 százalékos GDP növekedés adata napvilágra került, és már minden előrejelző – beleértve a leköszönő Bajnai-kormányt is – pozitív tartományba várta a 2010. évi GDP dinamikát.

- A nagyobb visszaesés miatti adókieséseket ismételtelen deficitnövelő tételként vették számba, ami teljesen elfogadhatatlan volt. A társasági adónál, az áfánál és a személyi jövedelemadónál összesen 180-300 milliárd forintos hiánytöbbletet láttak, ami szerintük a „felültervezésből” következik.
- A vagyonadóval kapcsolatos aggodalmak jogosak voltak már akkor is, erre 50 milliárd forintot állított be Pénzügyminisztérium, de mivel számoltak azzal, hogy a Fidesz vissza fogja vonni, ezért 50 milliárd forintos kamattartalékot képeztek.
- 260 milliárd forintos hiányt láttak a 29-ek abból adódóan, hogy a korábbi megszorítások következtében ennyi hiányzik az önkormányzatoknál és a központi költségvetésnél. Ez lehetséges volt, sőt, még ennél is nagyobb igény lett volna megfogalmazható, ha a szükségből indulunk ki. Semmi ok nem volt feltételezni azonban azt, hogy a korábban elvett 260 milliárd automatikusan visszajön.
- Új szempontként vetették fel, hogy a 2009-es deficitcél teljesítése érdekében áttolják a hiány egy részét 2010-re, ebből a kozmetikázásból adódóan 80-100 milliárdos deficitemelkedés várható. Ezt cáfolja egyrészt az, hogy a 2009. évi pénzforgalmi szemléletű hiány alulteljesült, ami az ESA szerinti teljesülés valószínűségét nagyon megerősítette, másrészt, hogy az unió felé eredményszemléletű kimutatást kell készítenünk, ami nem a tényleges pénzmozgást, hanem az esedékességet veszi figyelembe.
- Aggasztónak tartották a levél írói, hogy az eredeti 325 milliárdos tartalék felét már lekötötte a kormány a távfűtés áfájának fedezetére (20), az afganisztáni szerepvállalásra (5 md Ft), a gyermekétkeztetés támogatására (16,9 md). A felsorolt tételek nem adják ki a tartalék felét, a 162,5 md forintot. S csak emlékeztetni szeretnék arra, hogy éppen a Fidesz javasolta a tartalékok nagyobb

részérének felhasználását, és ez a párt volt az, amelyik erősen harcolt a gyermekétkeztetési normatíva megtartásáért. Az elfogadott költségvetés 206 milliárd forintos tartalékot tartalmazott, jóval nagyobbat minden korábbinál.

- Bírálták a költségvetést azért is, mert nem különített el pénzt az állami vállalatok, az önkormányzatok és az egészségügyi intézmények konszolidációjára. Ez 600 milliárd forintot igényelne, ehhez jön az MFB-nél bedőlő hitelek 100 milliárd forintos garanciája és további 100 milliárd forintos garanciaérvényesítés. Ezekre valóban nem tartalmazott forrást a költségvetés, de előírás szerint nem is kell. Zömükben olyan tételek, hogy kifizetésükről majd az új kormány dönt, és akkor valóban érinteni fogják a költségvetést. De akkor és csakis akkor.

A kifogásolt tételek összesen 1640 forintos deficittöbbletet adtak ki az elfogadott 1060 milliárd forinttal szemben. Vagyis a 29-ek véleménye szerint 2010-ben az államháztartás hiánya 2766 milliárd forintot fog kitenni, ami a GDP több mint 10 százaléka, vagyis minimum 3 százalékponttal magasabb, mint a Fidesz által korábban bemondott 7-8 százalék.

Szerencsére a nemzetközi pénzpiacok nem vették komolyan a 29-ek kifogásait, és inkább a mértékadó nemzetközi véleményekre hallgattak 2009 végén. Ezek szerint az Európai Bizottság a nemzetközi hitelkeret felülvizsgálatát követően a következőket nyilatkozta: „a gazdasági tevékenység visszaesése 2010-ben valamivel kisebbnek látszik, mint a korábban előre jelzett 0,9 százalék (-0,6 %)”. Továbbá: „Az elfogadott költségvetés összhangban van a 3,8 százalékos hiánycéllal. A költségvetés 206 milliárd forintos (a GDP 0,8 százaléka) tartalékot tartalmaz... Vannak kockázatok mind a bevételi, mind a kiadási oldalon, ennek összege a tartalékok összegét a GDP 0,4 százalékaival csökkentheti. Mindez azt jelenti, hogy a 2010-es hiánycél elérhető.”

Az IMF szakértői az Igazgatóság részére készített anyagban a következőket jelezték: „2010-ben a GDP növekedési ütemét egy negyed százalékkal felfelé korrigáltuk, tükrözve az erőteljesebb exportnövekedést és a belföldi kamatok csökkenését. Az előrejelzés felfelé, illetve lefelé mutató kockázatai szimmetrikusak... A parlament által elfogadott költségvetés lényeges mértékű tartalékot tartalmaz, a 2010. évi célok elérése a kiadások szigorú kézben tartását igényli.”

Az EU őszi jelentésében Magyarországot az unió legfegyelmesebb gazdálkodói közé sorolta. Hasonló értékelést kaptunk az OECD-től is. A Bank of America Merill Lynch szerint Magyarország államháztartása 2010-ben a legerősebbek közt lesz. A JP Morgan felminősítette a magyar adóspiaci befektetéseket a gyorsan javuló költségvetési helyzetre tekintettel.

1.3. A deficitcél növelésére való törekvés

A Fidesz szakértői 2010-ben sem tettek le sem a deficitcél túlteljesülésének prognózisáról, sem annak hangoztatásáról, hogy tkp. nem ismerik a tényleges helyzetet, és ezért nem tudnak előállni programmal, sem pedig arról, hogy a nemzetközi szervezeteknél elérhetik a hiányszám növelését. A három állítás ellentmondásban állt egymással. Ha valóban nem ismerték a magyar gazdaság, vagy szűkebben, az államháztartás helyzetét, milyen alapon merték állítani, hogy a deficitcél megadott mértékben túlteljesül. Ha viszont túlteljesül, milyen alapon reméltek engedményt a nemzetközi szervezetektől, amikor jól tudták - hiszen ennek hiánya miatt bírálták a szoclib. kormányokat -, hogy egy kormány alapvető feladata a vállalt fiskális pálya megőrzése.

Járai Zsigmond március 18-án a következőt nyilatkozta a Heti Válasznak: „Akármibe lefogadom, hogy a mutató már a tavaszi kormányalakítás előtt eléri az egész évre tervezett 3,8 százalékos GDP arányos deficitet.” Varga Mihály ugyanekkor egy konferencián azt adta elő, hogy április végére teljesülni fog az éves deficitcél – erre a megállapításra jelentős szellemi műhelymunka után jutottak -, ami meg fogja változtatni a piacok véleményét. Meg kell jegyeznünk, hogy április végén a hiány az éves deficit 73 %-án állt, május végén pedig a 84,6 %-án. A jelentős szellemi műhely prognózisát (29-ek?) a tényadatok nem igazolták vissza. Viszont Vargának ebből a nyilatkozatából már kitűnt, hogy a kormányváltás idejére – a Bajnai-kormányt okolva - kedvezőtlen helyzetet jósolt, ami segítette volna őket kimászni a csodavárás társadalmi csapdájából. Szijjártó is ehhez a kánonhoz kapcsolódott a választások első fordulóját követően: „Mire az új kormány átveszi az ország irányítását, az államkassza kiürül, és ezt nehéz lesz másnak minősíteni, mint vészhelyzetnek.” (Népszabadság ápr. 15.)

Ám, hogy mennyire nem gondolták a vészhelyzetet komolyan, vagy/és mennyire nem készültek fel rá, azt bizonyítja Szijjártó Péter válasza arra a kérdésre, hogy ez esetben mit szándékozik tenni a Fidesz. A szükséges rendkívüli intézkedések ugyanis a következők lettek volna:

- a korrupció csapjainak elzárása,
- a BKV típusú szerződések felszámolása,
- a jogellenesen felvett végkielégítések visszaszerzése,
- stratégiai intézkedés a növekedés beindítására.

Az utolsó pont kivételével a jelzett intézkedések messze nem minősülnek nagyhorderejű gazdaságpolitikai döntéseknek, amelyekkel fel lehetne tölteni a kiürült államkasszát. A növekedés beindítása érdekében hozott stratégiai intézkedés tartalmáról viszont semmit nem árult el a Fidesz szóvivője, s nagyon jól tette, mert mesterségesen a növekedést csak a költségvetési deficit növelése árán lehet beindítani.

Gondolhatnánk még, hogy a szóvivő a második forduló sikere érdekében inkább blamáta magát a megadott válaszokkal, amelyek személyes, szakmai hitelességét is rongálták (Sziijártó ui. közgazdász végzettségű), mintsem elárulta volna a vészhelyzet megoldására vonatkozó Fidesz elképzeléseket. Ezt a scenáriót utólag nyugodtan elvethetjük, hiszen kiderült, hogy amikor a Fidesz prominens képviselői június elején valóban vészhelyzet közelébe sodorták az országot, annak megoldására nem tudtak mással előállni, mint a Bajnai-kormány fiskális politikájának folytatásával. Június elején egyértelművé vált, hogy a vészhelyzetre, államcsödre vonatkozó kijelentések valójában a választópolgárok várakozásainak lehűtésére szolgáló riogatások voltak.

A nemzetközi szervezetekkel való tanácskozásra Szapáry Györgyöt kérte fel Orbán Viktor, aki, mint egykori IMF alkalmazott erre nagyon is megfelelőnek tűnt. Az év elején, s még áprilisban is élt az a feltételezés a befektetői körökben, hogy ha a Fidesz hiteles, reformokkal megerősített programot tesz le, akkor a nagyhitelezők, az IMF és talán még az EU is engedékeny lesz. Ezt a véleményt még Oszkó Péter is osztotta. (Népszabadság márc. 19.) A többször bement 7-7,5 százalékos senki nem tartotta elfogadhatónak, de az 5-5,5 százalékos hiánycél akceptálását az elemzői körök reálisnak vélték. Ekkor azonban a görög válság még nem éreztette hatását a feltörekvő piacokkal szembeni bizalmatlanság-növekedés formájában.

Lényegében az 5 százalékos hiánycélhoz igazodott Matolcsy György véleménye is, aki miniszteri meghallgatását követően (május végén) azt nyilatkozta, hogy az ez évi deficit a GDP 4,5-6,5 százaléka lehet, s ezt 2011-ben 1 százalékponttal kívánják mérsékelni. Matolcsy György egyébként már korábban elmondta, hogy informálisan folynak a tárgyalások az IMF-fel és Brüsszellel, akik „várják az új gazdaságpolitikát. Ha hitelesen bemutatja a valós helyzetet, és ahhoz igazítottan tesz lépéseket, akkor az eredmény pozitív lesz.” – vélekedett Matolcsy György (Népszabadság május 11.) Ekkor már érvényesült a görög válság hatása, s az erre való rákérdezésre is bizakodó volt a leendő gazdasági miniszter válasza.

Ezekkel a várakozásokkal szemben – mint június elején informálisan megtudhattuk – semmiféle program nem volt az IMF kezében, amiről tárgyalni lehetett volna. Nyilván, a választási program másolataként előállított kormányprogramot nem tekintették tárgyalási

alapnak, mert hogy az nem is volt az. De a csontvázak ismerete nélkül nem is készíthettek hiteles, a valós helyzetre épülő stratégiát.

Időközben sorra jöttek azok a nemzetközi intézményi és piaci jelzések, amelyek arra utaltak, hogy a hiánycél tágítása valószínű csak a Fidesz vágyakozása marad.

- Ollie Rehn, az EU gazdasági és pénzügyi biztosa március végén jelezte, hogy a 2010-es költségvetés bár számos kockázatot tartalmaz, mégis teljesíthető, és 2011-ben 3 százalék alatt lehetséges, noha ennek a programját még ki kell dolgozni.
- Az IMF nem engedte el május elején a román hiánycélt még azzal a fél százalékponttal sem, amit a román kormány infrastrukturális fejlesztések ellenében kért. Az 5,9 százalékos államháztartási deficitet kőbe vésette Romániával a Valutaalap.
- Az Európai Bizottság az elszaladt államháztartási deficitek problémáját látva új szabályozás kidolgozására készült – erről értesített mindenkit -, mely szerint a költségvetéseket még a parlamenti benyújtás előtt be kell mutatni majd Brüsszelnek. Aki pedig szabályt sért (legyen az nem monetáris övezeti tag), annak szembesülnie kell a támogatások megvonásával, illetve büntetést kell fizetnie.
- Az Európai Bizottság május elején konkrétan is üzent az új kormánynak. Felhívta a figyelmet arra, hogy az új hiány megfogalmazásánál figyelemmel kell lenni a görög helyzet keltette hangulatra, továbbá, hogy 2004 óta a túlzott deficiteljárás hatálya alatt állunk, és megítélésünk egyre szigorúbb lesz. Ám ekkor még azt is kinyilvánította, hogy egy hiteles, hosszú távon a költségvetés fenntarthatóságát megalapozó reformprogram elfogadható lehet Brüsszel számára.
- Londoni feltörekvő piaci elemzők jelezték: nem vehető biztosra a kialakult hangulatban, hogy az IMF és Brüsszel engedékeny lesz velünk szemben. Legfeljebb kis elcsúszást engedélyeznek, de ezt is csak akkor, ha az új kormány elkötelezi magát a komoly szerkezeti reformok mellett. Talán az IMF belemenne az 5 százalékba, de konszolidáció nélküli adócsökkentésbe nem.
- Dominique Strauss Khan, az IMF elnöke már 2009 végén kijelentette, hogy minden sok, ami több mint 3,8 százalék.
- Május végén, még a kormány megalakulása előtt, kaptunk üzenetet az OECD-től is. Eszerint a hiányt 2010-ben 4 százalék alatt kell tartani, meg kell őrizni az IMF-EU által kijelölt konszolidációs pályát, és a strukturális reformok elengedhetetlenek, ha a növekedési képességen javítani akarunk. (Az OECD egyébként ekkor 1,2 százalékra becsülte az idej magyar GDP-bővülést.)

1.4. A miniválság, amely megrengette a világot

Június 3-án Orbán Viktor azzal a szándékkal látogatott Brüsszelbe, hogy elfogadtatja a magasabb deficitcél. (Nem hinnénk, hogy ennek az útnak nem voltak előkészületei.) Ám Barosso-tól hidegzuhanyt kapott; az Európai Bizottság elnöke közölte, hogy Magyarországnak tartania kell az államháztartást, különösen, mert Európának vissza kell szereznie a piacok bizalmát, és növekednie kell. Kijelentette: „Magyarország vigye tovább, s ha lehet, fokozza a pénzügyi konszolidációs erőfeszítéseket, mert ez teremti meg a gazdasági növekedéshez a bizalmat.” Orbán Viktor ezek után a közös sajtótájékoztatón merőben új hangot ütött meg. Korábban többször is kifejtette, hogy nem tekinti követendőnek a 2008 őszi kötött hitel-megállapodást, és azt új alapokra kívánja helyezni, amikor is kevésbé lesz kíváncsi a hitelezők véleményére. Ennek a nagylegénykedésnek azonban most hirtelen vége lett, a miniszterelnöknek szembesülnie kellett a realitásokkal, nyújtózkodásának korlátaival. Nem tehetett mást, mint egyet értett Barossoval, miszerint a legsürgetőbb feladat a fiskális konszolidáció és a strukturális reformok elindítása. „Mély átalakításokra, strukturális reformokra van szükség Magyarországon.” – nyilatkozta a sajtónak.

Nincs biztos válaszunk, csak spekulatív van arra a kérdésre, hogy szerénységén kívül vitt-e magával vagy sem Orbán Viktor Brüsszelbe gazdasági programot. Az egyik lehetséges eset, hogy nem vitt, bízott az előkészítő munkálatokban és talán a több mint kétharmados parlamenti többség meggyőző hatásában. A másik feltételezés az lehet, hogy volt programja, csak az a kétharmados többséggel együtt sem volt meggyőző. Az utóbbi változatot a következők miatt vethetjük el:

- Minden alkalommal, amikor a program számonkéréséről volt szó, válaszként a Fidesz minden egyes megszólalója azt mondta, hogy program csak a Varga Mihály vezette tényfeltáró (csontbrigád) munkájának eredményétől függően készülhet el. Ezt viszont Varga június elejére, közepére ígérte. Előzetes információt kutatásairól csak június 5-én adott a miniszterelnöknek, amikor is a végleges munkát augusztus végére ígérte. Június 3-a előtt tehát nem készülhetett program.
- Ha mégis összeállítottak valamit, amit a csontbrigádtól függetlenül is meg lehetett tenni, akkor abból készítettek volna kormányprogramot. Ebben az esetben nem kellett volna szégyenkezni (bár láthatóan nem szégyellték) a vérszegény választási program kormányprogrammá tételével. Ezzel nyugodtan elő lehetett volna állni, hiszen nyilván a fiskális lazítás számait és programját tartalmazta volna, továbbá

azt, hogy az ideai deficitet kis lépésekben fogják csökkenteni, amikor is számítanak már a nagyobb növekedés hatására is. De lehet, hogy ezt a nemzetközi intézményekkel való lebegtetett egyeztetés miatt nem merték megtenni.

A fentiek okán annak adunk nagyobb valószínűséget, hogy Orbán Viktor nem vitt magával semmit, és előre sem küldtek ki semmit sem véleményezésre, amit alátámaszt az is, hogy Washingtonnak sem volt tudomása semmiféle olyan anyagról, amely tárgyalási alapul szolgált volna az új deficitcél megállapításához. Puhatolózások lehettek, s valószínű elutasítás volt a válasz. Feltételezhetően Orbán Viktor sejthette, mire számíthat Brüsszelben, ezért élesíthette be előre itthon a mundér becsületének védelmére Kósát és a többieket.

Orbán Viktor mindent belátó nyilatkozatával szinte egyidőben indította el a belső offenzívát **Kósa Lajos** Debrecenben a Napi gazdaság konferenciáján. Megnyitó beszédében arról szólt, *hogy Magyarország államcsőd közeli helyzetben van, a nyártól kezdve már nem tudnak egyes ágakban bért sem fizetni, hasonló körülmények alakultak ki, mint Görögországban, ezért kétéves kríziskezelés kell, amikor is a „gazdasági alkotmányossági szabályokat” is felfüggesztik.* (Hogy ez utóbbi mit jelent, arról azóta sem adott Kósa úr tájékoztatást, elvileg a sztrájkjog, valamint a tulajdonhoz, a bérekhez, a munkához való jog jöhet számításba.) Ilyen körülmények közt adócsökkentés nem lesz, mert nincs miből. Indirekt pedig bírálta az IMF-t, mondván, azok az országok voltak sikeresek a válságkezelésben, amelyek nem vették igénybe az IMF és a Világbank segítségét. (Megjegyzendő, hogy ugyan a 20 md eurós hitelcsomagban a Világbank 1 milliárdja is benne volt, de ezt egyáltalán nem hívtuk le.)

Születtek elméletek arra, hogy miért éppen Kósával mondatták ki ezeket a drámai szavakat. Kósa, mint polgármester, nagy tekintélyű, de mégsem áll közel a gazdaságpolitikához, tehát a külföld nem veszi majd komolyan, miközben belföldön erős hatása lehet. Az ugyanis nem kétséges számunkra, hogy egyeztetett politikai játszmának voltunk a szem- és fültanúi. Erre utalt a másnap Kósát megvédő Varga Mihály megnyilatkozása is, és különösen a kétéves válságkezelő program bejelentése. Ilyet ugyanis magától nem mond az ember, csak ha van információja valamiről. (A Fidesz már korábban is az időnyeréssel próbálkozott, hogy ti. ígéreteit nem azonnal, hanem csak időben széthúzva teljesíti.) S nem utolsó sorban az a védelem, amit Orbán Viktor nyújtott a vétkeseknek, szerinte ugyanis az „Magyarországgal szembeni bizalom megingásának nem kommunikációs okai voltak, hanem az a tény, hogy május végére az ez évi költségvetési hiánynak a 87 százaléka elfogyott”. (Bécs, 2010. jún. 11. – konferencia)

Annak ellenére, hogy június 3-án, csütörtökön délután kezdett megroppanni a tőzsde, megnehezült az állampapírok értékesítése és zuhant a forint árfolyama, Varga Mihály másnap még a Kósa-vonalat vitte tovább. Kijelentette, hogy

- sokkal súlyosabb a helyzet, mint ahogy azt a Bajnai-kormány tartotta,
- a vészhelyzet kifejezés használata nem túlzás,
- a 3,8 százalékos hiány nem tartható, 7-7, 5 százalékos lesz az államháztartás deficitje,
- az IMF-nek tudomásul kellene vennie a tényeket, és módosítania kell a véleményén.

Arra a kérdésre, hogy nem tartanak-e piaci bizalomvesztéstől, Varga azt nyilatkozta, hogy nem. Gyurcsány és Bajnai félretájékoztatta a befektetőket, ők most a valóságot mondják ki, mert most a valóság feltárására van szükség. Ugyanakkor azonnal cáfolta is magát, mert egyetlen számot sem árult el a csontbrigád eredményeiből.³

A pénteki (június 4-i) pénz- és tőkepiaci eredmények még rosszabbak lettek. Közben ugyanis megszólalt Szijjártó Péter is, aki nem tartotta túlzónak Kósa véleményét. Ekkor már ismerhették Brüsszel álláspontját, de vélhetően úgy gondolták, hogy Brüsszeltől függetlenül talán a piacok mégis elfogadják a deficitcél felemelését. **Magyarán tesztelték a piacot, amit nem kellett volna, hiszen annak magatartása előre pontosan programozható volt. Szijjártó kifejezetten megtisztelőnek vette, ha valakinek a szavára árfolyamok mozdulnak el – vagyis büszke volt Kósára.** Megismételte a mantrát: Magyarországon meghamisították, manipulálták az adatokat, akárcsak a görögöknél. Ő már csak azt állította, hogy 1 százalékponttal biztosan nagyobb lesz a hiány, esetleg 3-4 százalékponttal is, ez a tényfeltárástól függ, amelynek adatait megismerve 72 órán belül lesz programja az országnak (most még nincs készen), de toldozgatás-foltozgatásnak nincs értelme, mint ahogy a megszorításoknak sem.

Mindezek hatása nem maradt el. **Magyarország a világ közvéleményének középpontjába került. Megrendült az euró árfolyama annak hírére, hogy újabb uniós ország kerülhet bajba, magunkkal rántottuk a feltörekvő országok valutáit és más pénzügyi instrumentumainak árfolyamait.** De kihatottak a kijelentések a világ jelentős tőzsdéire is, még Japán is Magyarországot vádolta a tőzsdei árfolyamok eséséért; csökkent a Dow Jones-t, amit szintén a magyar hatásnak tulajdonítottak. Ugyanakkor hivatalos és nem hivatalos figyelmeztetések, elemzések érkeztek a világ legnagyobb pénzügyi centrumaiból.

³ Június közepén Varga a következőt nyilatkozta: 50 milliárd forint viszontgarancia-kötelezettséget találtak a MÁLÉV-nál, 7 md forintos tagdíjhátralékot a Külügyminisztériumnál, és 70 milliárdos többletadósságot a MÁV-nál. Ez összesen legfeljebb a GDP 0,5 %-a, amiből 3,8 % helyett 4,3 % lett volna.

Magyarország a szakmai újságok címlapjára került. Velünk foglalkozott a Financial Times, kontároknak minősítve a turbulenciát kiváltókat, valamint a Wall Street Journal. A Morgan Stanley „hatalmas pr-katasztrófának” nevezte a történeteket. Megszólalt Nouriel Rubini, a legpesszimistább elemző is, aki ezúttal egyáltalán nem aggódott, a bejelentéseket úgy értelmezte, hogy „az új kormány új pénzügyi megszorításokra készíti fel a magyar lakosságot”.

*A forint árfolyama a főbb valutákhoz képest már 3-án kora délutántól esni kezdett, a 274 forintos euróárfolyam a 290 forintot is elérte. Az állampapírpiacon a 2008 októberi válság tüneteit mutatta: kiszáradás, jelentős hozamemelkedés. (A 3 éves papírok hozama egy nap alatt 6,39 százalékról 7,04 százalékra nőtt, a hosszabb lejáratokon még nagyobb volt a romlás.) Az államcsőd elleni kockázat felára (CDS) 250 bázispontról 430-ra duzzadt, a BUX 3,34 százalékkal zuhant egy nap alatt; az OTP részvényekkel való kereskedést nap közben fel is kellett függeszteni. Mindenki menekült Magyarországról, aki tehette; londoni feltörekvő piaci elemzők ki is adták az ukázt csüörtök este: eladni. Nem kellett nagy szakmai tudás ahhoz, hogy megállapítható legyen: **Varga feltételezése, hogy a bejelentések nem hatnak a piacokra, súlyos szakmai tévedés volt.***

Noha pénteken, 4-én, finoman az MNB is megszólalt, kiemelve, hogy a magyar gazdaság külső és belső egyensúlyában jelentős javulást történt, megjelentek a kamatemelési várakozások is.

Az államcsőd közelségének tényét egyébként semmi nem támasztotta alá. Kósa megnyilatkozása előtt néhány nappal korábban jelent meg az MNB inflációs jelentése, amelyben a „hivatalos hiánycélnál 0,5 százalékponttal nagyobbat jeleztek, ha a tartalékokat zárolják, ha nem, akkor 0,7 százalékra becsülték a túllépést, amennyiben semmiféle beavatkozás sem történik (-4,3- - 4,5 %). A magyar gazdaság növekedési kilátásait a februári visszaesés prognosztizálása után (-0,2%), 0,9 százalékos növekedésre javították, és az inflációt is megemelték 4,4 százalékról 4,9 százalékra. (A jelzett két tételből automatikusan nagyobb nominális GDP következik, ami - a nevezőben lévén - önmagában is javítja az államháztartási hiánymutatót.)

Az Állami Számvevőszék március végén publikált jelentésében azt hangsúlyozta, hogy a kiadási tételek szigorú, fegyelmezett gazdálkodás mellett tarthatónak tűnnek, kiesés a bevételi oldalon lehetséges. De inkább közepes kockázatúnak, mintsem magasnak tartotta az áfa és a nyereségadó tervezett mértékének befolyását és magas kockázatúnak az állami vagyon utáni befizetést azon túlmenően, hogy számolt az ingatlanadó kiesésével. A

maximálisan számított kockázatok értéke sem érte el azonban a GDP 1 százalékát, s lényegében az MNB-vel összhangban 4,5 százalékosra becsülte az ideai államháztartási hiányt a GDP százalékában.

Május második felében megszólalt a Költségvetési Bizottság elnöke is, de semmi olyan nyilatkozatot nem tett, ami vészhelyzet kialakulására utalt volna az állami pénzügyek területén. Előtte, még márciusban azt jelezte, hogy a 3,8 százalékos deficitcél a korábbi közleményekben említett kockázatok figyelembevételével, nem nagy eltéréssel, teljesíthető.

A forró napokban (június 3-5-én) a világ vezető elemzői és pénzügyi intézményi prominensei szólaltak meg Magyarország védelme érdekében, hangsúlyozva, hogy nálunk merőben más a helyzet, mint Görögországban, a két országot nem lehet egy napon emlegetni. Olli Rehn, az unió gazdasági és pénzügyi biztosa, Jean-Claude Trichet, az ECB elnöke, az unió spanyol gazdasági biztosa hangsúlyozta, hogy az ország jó úton halad. A Wall Street Journal megszavaztatta olvasóit arról, hogy várnak-e Magyarországon összeomlást, s több mint 80 százalék úgy gondolta, hogy nem. (Ha nálunk is lett volna ilyen szavazás, feltételezzük, hogy éppen fordított lett volna az arány, nem szakmai, hanem a Fideszbe vetett hit alapján.) Manuel Barosso a CNBC csatornán keresztül próbálta nyugtatni a piacokat. ***Elég nagy szégyennek tartjuk, hogy külföldieknek kellett megvédeni a magyar gazdaságot a magyar kormány állításaival szemben, amely saját politikai érdekeit követve kifejezetten nemzetellenes magatartást tanúsított.***

Oszkó Péter blogjából tudhattuk meg, hogy a májusban titkos dokumentumként kiszivárgott, nem hivatalos PM-jelentés úgy készült, hogy a Fidesz felkérte a minisztérium Fidesz-barát munkatársait, állítsanak össze egy listát, amelybe minden várható deficitnövelő tényezőt figyelembe vesznek. Ezt aposztrofálta úgy a napi szaksajtó, hogy már a PM is nagyobb hiányra számít, de rejtegeti a számot. A szám egyébként nem volt elképesztő, a legrosszabb indulat mellett sem találtak 370 milliárdnál többet, ami a GDP 1,4 százalékát tette ki, vagyis maximum 5,2 százalékos hiányt jelentett. Ezt az adatot Varga Mihály is túlzónak tekintette, hiszen június elején Bajnaiék prognózisához képest csak 230 milliárdos többletet prognosztizált, a GDP nem egész egy százalékát, ami nagyjából megegyezett az Állami Számvevőszék és az MNB legutóbbi előrejelzésével.

Miután a pénzpiaci helyzet nagyon élesbe fordult, és nem volt célszerű megvárni, hogy hétfőn is folytatódjék a romlás, **a most már valóban előállított vészhelyzet elhárítása céljából a Fidesz 180 fokos fordulatra kényszerült.** Megítélésünk szerint ez soha nem következett volna be, ha ki nem kényszerített akciójukkal nem rúgtak volna olyan hatalmas

öngólt maguknak, hogy abba világ nagyobb része is beleremegett. Varga Mihály, mint a miniszterelnök helyettese és a turbulens folyamatok egyik gerjesztője Szijjártó Péterrel együtt június 5-én délelőtt sajtótájékoztatót tartott. Ezen a következőket jelentették be:

- A kormány nem tartja szerencsésnek az előző napok nyilatkozatait.
- A kormány 2010-ben tartani fogja a 3,8 százalékos GDP arányos államháztartási hiányt.
- Orbán Viktor a tényfeltáró bizottság első, általános jelentése alapján egyetért azzal, hogy rövid távú akciósorozat kezdődjék a 3,8 százalékos hiánycél tartása, illetve a 2011. évi további deficitcsökkentés érdekében.
- A Bajnai-kormány hazudott az embereknek és külföldnek.

A tájékoztatónak két hangsúlyos eleme volt: egyrészt a 3,8 százalékhoz való ragaszkodás, másrészt visszalövés az előző kormányra. Ám, hogy milyen mértékű és szerkezetű volt Bajnaiék hazugsága, arról Varga Mihály nem volt hajlandó nyilatkozni.⁴ Hétfőn, június 7-én reggel Matolcsy György a CNBC televíziónak adott interjújában megerősítette a konvergencia programban meghatározott fiskális politika tartására vonatkozó kormányzati szándékot.

(A hétfői parlamenti megszólalásokból: Kósa, Cséfalvay, az derült ki, hogy a kormány hibáját a hazai közönség előtt mindenképpen minimalizálni próbálták. A két közgazdász olyan kijelentéseket tett, ami lejáratja őket, számottevően rongálta szakmai tekintélyüket, vagyis szakmai tartásukat is feláldozták a politika érdekében.)

2. A Fidesz programjai

2.1. A hivatalos programokon kívüli programok

Március közepén hozta nyilvánosságra a Fidesz a maga választási programját, amelyről korábbi tanulmányunkban már írtunk. Ez nem volt más, mint egy laza esszégyűjtemény, különböző témákról különböző szerzők írtak kb. 20-30 oldalat úgy, hogy abban lehetőleg semmi választópolgárokat riasztó ne legyen, sőt, mindenkit meg akartak nyugtatni. Az

⁴ A Heti Válasz 2010. június 10-i számában Csontvázak cím alatt olyan összeállítást közölt, amelyből kb. 850 milliárdos hiánytöbbletet lehetett összeszámolni. Ezek a korábbról jól ismert tételeket tartalmazták: BKV, MÁV, Malév, Vértesi erőmű, kórházak adóssága, MFB garanciavállalása, Út a munkába program alátervezése, bevételek általános túltervezése, illetve a kiadások alátervezése. Ám nem jelölt meg semmiféle forrást, és így nem is tudhattuk meg, hogy a lista mikor, ki által készült.

elemzőkön kívül valószínű igen kevesen olvasták el a programot, és még náluk is kevesebben szavaztak a program alapján.

A piac sem vette komolyan, mert úgy volt vele – mint megtanulta 1998-ban -, hogy más a választási és más a kormányprogram. A piac a program tartalmától függetlenül is biztos lehetett a Fidesz erőteljes győzelmében, s számára ez volt a fontos.

A választási program gazdasági részének semmit mondásával szemben Varga Mihály Népszabadságnak adott interjújában több minden elképzelésről számot adott. Feltűnő, hogy olyanokról is, amelyekre Matolcsy György még csak nem is utalt a választási programban. A Varga Mihály által április 1-jén meglebbentett ígéreteket most azért vesszük számba, hogy szembesítsük azokat a kormányprogramban szereplő tételekkel. Varga konkrét ígéretet tett a következőkre:

- A 40 évet ledolgozott nők a korhatár elérésétől függetlenül is elmehetnek nyugdíjba – ez azóta semmilyen fórumon, és semmilyen programban (a továbbiakban: kormányprogram és 29-es pontos akcióterv) nem került szóba,
- A sportszakmai szervezetek megkapják a kért 1 milliárd forintot – nincs róla tudomásunk, de ha megtörtént volna, nyilván sajtónyilvánosságot kapott volna. A programokban nem szerepelt.
- Az alapvető élelmiszerek és a távhő áfáját 5 százalékra csökkentik. Ez nem került bele egyik programba sem, a távhő áfáját a Bajnai-kormány már 5 %-ra csökkentette, így ez kieshetett.
- A tb-járulék szintjét tovább csökkentik, mert a Bajnaiék által megvalósított 5 százalék nem elégséges. Egyik program sem foglalkozott a tb-járulékcsökkentéssel.
- Felülvizsgálják a rehabilitációs járulék Bajnai-kormány által felemelt mértékét. Szóba nem jött egyik programban sem.
- Csökkentik a társasági adót. A 29 pont csak az 500 millió forint árbevételnél kisebb cégekre vonatkozóan tartalmazza ennek teljesülését, a kormányprogramba még ez sem került bele.
- Bővítik az iparüzési adó kedvezményeit. Az iparüzési adóról még csak az említés szintjén sem olvashattunk egyik programban sem.
- Cél elérni a cseh foglalkoztatási szintet (4,85 millió foglalkoztatott) – ez csak a kormányprogramban szerepel úgy, mint egymillió munkahely létrehozása 10 év alatt. A munkahely-teremtés és a foglalkoztatás szintjének növelése azonban nem

azonos, hiszen a munkahelyek létrehozása mellett folyamatos azok megszűnése is, és a kettő különbözete növeli csak meg a foglalkoztatás szintjét. A 29 pont egyike sem tartalmaz direkt foglalkoztatás-növelést, csak indirekte érthető bele a kicsik adóterhelésének csökkentése révén. Az szja-kulcs leszállítása a minimálbér megemlése mellett viszont kifejezetten foglalkoztatás-ellenes lépés. Igaz, a minimálbért nem volt szándékukban növelni – mint ahogy a 29 pontban sem szerepel ez a tétel, és így nyilatkozott róla az első nap Lázár János is, a Fidesz frakcióvezetője – ez csak később jött be a képbe, amikor kiderült, hogy az egykulcsos szja-rendszer – az adójóváírás kivezetésével együtt az alacsony jövedelműeket sújtja.

- Felülvizsgálják a közműszerződéseket – ez egyik programban sem szerepel.
- Ahol hatósági ár érvényesül, ott nem engednek infláció fölötti emelést. Ez közvetetten talán kiolvasható az akciótervből, amely moratóriumot hirdetett meg a közüzemi díjakra.
- Garantálja a Fidesz a nyugdíjak reálértékének megőrzését. Ez közvetetten benne van a kormányprogramban, amely általában szociális biztonságot ígér. Ám Varga Mihály ezzel nyitott kapukat döngetett, mert a meglévő szabályozás szerint is garantált a nyugdíjak reálértéke. Pontosabban annak növelése is lehetséges a gazdaság növekedésének függvényében a Bajnai-kormány által hozott rendelkezések értelmében. Ha ehhez képest a Fidesz csak a reálérték megőrzésére vállal garanciát, akkor az visszalépést jelent.

Nagyon lényeges az a számfejtés, amit Varga Mihály ebben az interjúban levezetett. Szerinte, ha nem történik semmi, vagyis, ha nem lépnek semmit, akkor is 5 százalékos lesz a 2010. évi államháztartási hiány a GDP arányában. Ám ekkor még 7-7,5 százalékra várta a hiányt, tehát úgy gondolta, hogy az 5 százalékos deficitről a hitelezőkkel meg lehet állapodni, és marad még 2-2,5 százalékos mozgásterük, ami 550-700 milliárd forintot biztosít számukra – ebből lehet adót és járulékot csökkenteni. Ennek az összegnek a forrása pedig a következőkből jönne össze:

- a hiteles, nagy legitimációjú kormány által megtakarítható kamatfelárból 3-400 milliárd forint megtakarítás kitermelhető,
- „a korrupción további 150-200 milliárdot lehet megtakarítani”,
- „intézményi összevonásokkal pedig újabb 100 milliárdot tudunk nyerni”.

A fenti tételek összesen kiadják azt az 550-700 milliárd forintos összeget, amely a „növekedés beindításához” szükséges. Vagyis igazából azt gondolták, hogy érdemben nem kell hozzányúlniuk a költségvetéshez, nem kell folytatni a Bajnai-féle recepteket, a gazdaság szekere enélkül is könnyen mobilizálható lesz. A Fidesz szakértői „könnyű álmot” ígértek, és ezt könnyű szívvel, kritikátlanul el is hitték. Saját magukat csapták be. Megítélésünk szerint ezért maradtak el azok a komolyabb műhelymunkák, amelyek a költségvetés tartós konszolidációját elősegítő reformok kidolgozására irányulhattak volna.

A könnyen összejönnek a források a növekedés beindításához – ezt az érzetett kelthette Matolcsy György is a Népszabadságnak adott interjújában (május 11.). Szerinte a bürokrácia leépítése „szinte azonnal több százmilliárdot hozna”, továbbá növekedhet a gazdaság 2010-ben 0,5-1 százalékkal, ami még ebben az évben 100 milliárd forintos többletbevételt eredményez, és látott még 200-250 milliárd forintos tartalékot a korrupció elleni fellépésben. Szűken számolva 4-500 milliárd forintos mozgásteret mutatott be a gazdasági miniszter.

Ezek után már csak az a kérdés maradt, hogy a 29 pontos akcióterv miért nem a két gazdasági szakértő idézett javaslataira épült? Nyilván azért nem, mert a piacok nem fogadták volna el ezeket a blöfföket, és ezt ők maguk is tudták. Ha meg tudták, miért mondták? Vérfkomolyan, a választókat is azzal áztatva, hogy ők könnyen és gyorsan mindent meg tudnak oldani, nem úgy, mint a szocialista kormányok.

2.2. A kormányprogram

*Akkor a Legszebb,
ha még/már nem ismerjük
valódi célját.*

Fodor Ákos:

Bármi

ÉS. május 7.

A kormányprogram a Fidesz választási programjának alapvetően másológéppel előállított változata volt, amelyhez hozzáírtak egy rendkívül dagályos bevezetőt, és amelybe beletettek két, vállalkozói szervezetekkel létrejött megállapodást. Arra a kérdésre, hogy miért ezt a megoldást választották, ismételten két válaszunk van. Az egyik: azért nem erőlködtek új szöveg bemutatásával, mert többféle javaslatot vitattak, és nem tudtak dönteni. A másik: nem volt más program a választásin kívül, és még mindig nem tudták eldönteni, mi tévők legyenek. A történetek alapján inkább az utóbbi elfogadására teszünk, amit a következők támasztanak alá:

- A „csontbrigád” még nem volt kész a jelentésével, legalább is még nem jelentett semmit. (Ez egyébként érthetetlen, mert egy állapotfelmérés egy hónapnál nem igényelhet többet.) Csak ha lett volna már valamiféle jelentés, akkor kényszerült volna a Fidesz programírásra.
- Vártak talán a görög válság enyhülésére, és ebből adódóan jobb tárgyalási pozíciók elérésére, ezért nem erőlködtek fölösleges programok készítésével.
- A programban olyan intézkedésekről is szólni kellett volna, amelyek kedvezőtlen fényt vetettek volna az önkormányzati választásokra. Egy ártatlan, makrogazdaságilag semmit mondó szövegből nem lehetett baj.
- A nagy parlamenti többség mellett nem volt kétséges, hogy a képviselők egyszerű többsége bármilyen szöveget elfogad Orbán Viktor miniszterelnökké választása érdekében. A kormányprogramnak nem volt tétje, a választási program másolása is megtette.
- A június eleji akcióterv – és annak elkészítési technikája is arra utalt, hogy a kormánynak nem volt olyan kész szövege, amelyből dolgozni tudott volna. A 72 órás tanácskozásról kizivárgottakból például megtudtuk, hogy vitatták a családi adózás mikéntjét, és volt olyan scenárió is, amely a magán-nyugdíjpénztárak államosítását javasolta.

Minthogy a választási programot, amelyet a kormányprogram csak megismételt, korábbi jelentésünkben részletesen elemeztük, most csak néhány megjegyzést tennénk fogadtatásával kapcsolatban.

Miután a Fidesz nagy fölényrel megnyerte a választásokat, érthetetlen volt tovább rejtegetni azt, hogy milyen gazdaságpolitikai irányba mozdul el a továbbiakban. Erre csak egyetlen magyarázat van, hogy maga sem tudta eldönteni és az idő csodájától várta a megoldást. A befektetők – akik nagy nyugalommal vették tudomásul a Fidesz jelentős méretű

győzelmét – már kezdtek nyugtalankodni, és felfokozott érdeklődéssel várták a kormányprogramot. Nyugtalanáguk megnyilvánult abban, hogy a görög válság által kiváltott feltörekvő piacokkal szembeni bizalmatlanságban a forint árfolyama sorstársainkénál jobban romlott, és az állampapírpiacra is nagyobb hozamemelkedés következett be. A nyugtalanító nemzetközi jelekre azonban Orbán Viktor egyáltalán nem volt tekintettel.

De nem volt tekintettel a hazai vállalkozókra sem, akik szintén kíváncsian várták a sokszorosán beígért adócsökkentést. Olyannyira nem, hogy – a kormányprogramba becsatolt megállapodás egyik pontját, ti, hogy a kormány a vállalkozókkal együtt készíti el programját, a másolt választási programmal ki is ütötték.

S nem utolsó sorban nagy tiszteletlenség volt kiszúrni a választópolgárok szemét egy olyan „kormányprogrammal”, amely nem felelt meg egy kormányprogrammal szemben támasztható minimális feltételeknek sem. Ezekről a feltételekről még Orbán Viktor oktatott ki bennünket, 1990-ben, amikor a következőket adta elő a parlamentben: "Az előttünk levő dokumentum nem más, mint tényleírásokat és kívánságokat tartalmazó kijelentések laza gyűjteménye, amelyből éppen az hiányzik, ami a szöveget programmá tenné: miképp jutunk el a jelen helyzetből a kívánt célhoz." Fogalmazványnak titulálta az Antall-kormány által bemutatott kormányprogramot, amit betérjesztői sem tartottak még véglegesnek, ezért címe alatt az „irányelvek” megjelölést alkalmazták.

Az Orbán Viktor által húsz évvel ezelőtt bírált program minőségét, tartalmát illetően sokkal elfogadhatóbb volt az általa most bemutatotthoz képest. Abból legalábbis kiderült, hogy milyen irányokba kíván a kabinet a következő évek során elmozdulni. Orbán Viktor, mint kijelölt miniszterelnök hiába hangsúlyozta betérjesztett programjáról, hogy az iránytű, csak azt nem lehetett kivenni belőle, hogy a tú milyen irányba mozdul el. Nem is lehetett kiolvasni egy olyan dokumentumból, amely egyáltalán nem foglalkozott a körülöttünk lévő világ válságával, az abból ránk háruló problémákkal, belterjessége, provincializmusa több mint szembetűnő volt. Megjegyezzük, ez volt szinkronban azzal a korábban gyakorolt kormánykritikával, amely minden kedvezőtlen mutatót a kabinet hibájaként, hibás gazdaságpolitikájaként mutatott be, s nem volt hajlandó tudomást venni a globális válság hatásairól. A Fidesznek az volt a politikája, hogy kifelé nem mutogat, csak az elődökre, s ehhez a szabályhoz tartotta magát.

A kormányprogram gazdasági része egyáltalán nem volt szinkronban sem azokkal az elpötyögtetett ötletekkel, amelyekről a Varga Mihály által adott interjúból tudomást

szerezhettünk, sem azzal a diagnózissal, amit Orbán Viktor a választások után többször is előadott, hogy ti. vészhelyzet van.

A program ugyanis még leíró módon sem tartalmazta a vészhelyzet jellemzőit, de a benne felsorolt intézkedések egyike sem lett volna képes a vészhelyzet elhárítására. Ha egy percig is komolyan vette volna valaki, hogy vészhelyzet, államcsőd közeli helyzet közelében vagyunk, akkor nyilván számonkérte volna az ennek elhárítását szolgáló eszközök felsorakoztatását. De ha csak egyedül Orbán Viktor hitt a vészhelyzet létezésében, akkor is mérhetetlen felelősség terheli azért, hogy olyan programot terjesztett be a parlamentbe, amely egyáltalán nem foglalkozott az államcsőd bekövetkeztének megakadályozásával.

A kormányprogram nem foglalkozott azokkal a kiszivárogtatott javaslatokkal sem, amelyek a kormány felállása előtt láttak napvilágot. Sem a magán-nyugdíjpénztárak államosításával, sem a szuperbruttósítás eltörlésével, sem a nemzeti vagyongazdálkodás átszervezésével, elveinek átalakításával, sem a devizahitelek helyzetének megoldására irányuló elképzelésekkel, sem a takarékszövetkezetek jelentős feltőkésítésével. A felsoroltak sehova sem illeszkedtek, csupán azt bizonyították, hogy az új kormány ötletel. A legjobb példáját ennek a devizahitelek megmentésére bejelentett forintosítási javaslat többfázisos metamorfózisa adta. Matolcsy György először úgy hirdette meg, mint ami az összes devizaalapú hitellel rendelkezőre vonatkozik, majd szűkítette a kört az ingatlanfedezetűekre. Később azonban közülük is csak azokra, akik törlesztési gondokkal küszködnek. De ekkorra már kiderült, hogy a konvertálás lehetősége egyébként is adott, s azzal igen kevesen éltek, mert még mindig alacsonyabb a kamat a forintkamatoknál. Végül a 29 pontba ebből csak a kilakoltatási moratórium meghosszabbítása került bele, illetve az, hogy akik nem tudnak törleszteni, azoknak a lakása egy állami alaphoz kerül, ahonnan azt bérbe vehetik (önkormányzati szinten ez a lehetőség is megvolt eddig). A devizahitelek átváltásáról egyik esetben sincs már szó. (Ez egyébként Mellár Tamás régi javaslata volt, csak ő nem számolt azzal, hogy az átváltással a terhek nem tűnnek el, azokat valakinek fizetni kell, vagy az államnak, vagy a bankoknak, vagy az adósnak.)

Az átváltással – nem mellesleg – meg akartak szabadulni az erős forintra törekvés terhétől. A Fidesz vezérkart körülvevő vállalkozók rendre gyengébb forintárfolyamot szerettek volna. Csányi Sándor 290 forintos árfolyamat tartott jónak május végén. Demján Sándor 320 körülit, Róna Péter 370 forintos euróárfolyamot javasolt, amit Mellár Tamás elméletileg is igyekezett alátámasztani. A Heti Válaszban megjelent cikkében a következőket írta: „a reálisnak számító árfolyam valahol a 300 forint/euró környékén van, ez felelne meg a

reálgazdasági feltételeknek” (2010. március 18.). A növekedés beindításában gondolkodó grémium gyenge forintra játszott, annak ellenére, hogy ismeretes volt Orbán elterjedt szlogenje: erős országnak erős valutája van, s ő tudvalevőleg Erős Magyarországot akart (akárcsak Gyurcsány), ezért is adta ezt a címet a Fidesz legutolsó pártprogramjának.

A kormányprogramnak tehát nem volt köze a globális válság tengerében hánykódó magyar gazdaság releváns problémáihoz, a kormány megalakulása előtt meghirdetett programokhoz, nem elégítette ki azt a befektetői várakozást, ami alapján kérni lehetett volna a költségvetési mozgástér bővítését, s a legkevésbé sem szolgált olyan iránytűként, amely kiszámíthatóvá tette volna a várható kormányzati magatartást a költségvetési, a foglalkoztatási, a jövedelem, a beruházási politikában. Csak a monetáris politikáról rendelkezett, amibe viszont a kormánynak nincs beleszólási lehetősége, akkor, amikor kinyilvánította, hogy 4,5 százalékos alapkamatra lenne szükség⁵.

Írások a kormányprogramról:

- Második kiadás. A kormányprogramról. Magyar narancs. Máj. 27.
- Hova tovább? Heti Válasz, máj. 27.
- Nesze, nem sok. Figyelő. Máj. 27.
- Kiábrándító kormányprogram...Figyelő-vezércikk. Máj. 27.
- Forradalmi változások a gazdaságban- program nélkül? Petschnig Mária Zita, ÉS. Máj. 29.
- A kormányprogramról. Farkas Zoltán. HVG: máj. 29.
- Ez egy vérfagyasztó jövőkép, de nem program...Békesi-int. És. Jún. 4.

2.3. A 29 pontos akcióterv

Nem kérdés, hogy a Fidesz egyáltalán nem készült arra a helyzetre, amibe saját magát belelavírozta, nevezetesen a 3,8 százalékos deficitcél tartására. Ez meg is látszik azon a csomagon, amit Orbán Viktor kormánya 72 óra alatt összegereblyézett. Egyetlen fő motiválója volt, hogy a befektetők megnyugtatása érdekében – lám mégis csak számítanak a külső feltételek – tartani tudják a Bajnaiék által elfogadtatott hiánycélt. Ennek alárendelten vettek figyelembe még két szempontot, egyfelől, hogy legyen benne valamennyi adócsökkentés, mert ezt megígérték, és ebből – ha törik, ha szakad – valamit teljesíteni kell. Másfelől legyenek benne hangulatjavító intézkedések, gesztusok a háztartások és a kkv-k felé.

⁵ Ennek reményét meglehetősen hosszú időre elvette a június elején bemutatott kormányzati „kontármunka”.

Az említett szempontok sokfelé töredezett csomagot adtak ki. Pontosabb azonban, ha nem illetjük a csomag megjelöléssel az akcióttervet, mert a csomag valamiféle elv szerinti elrendezettséget jelent, itt viszont megalapozott, végig gondolt koncepcióról nem volt szó. Bod Péter Ákos (aki részt vett a június eleji kormánytárgyaláson) azt nyilatkozta, hogy Orbánnak elő kellett vennie a „B” tervet, és a miniszterelnök improvizált. Matolcsy György és a többi Fideszes viszont azt kívánja bizonyítani, hogy az előző kormány hibájából kényszerült ki az akciótterv, mert – nem várt módon - a deficit május végére elérte az egész évre tervezett 85 százalékát. Mint korábban idéztük a Fidesz szakértői korábban azt várták, hogy a 3,8 százalékos hiánycél még az új kormány beiktatása előtt teljesül. Ha ezt tudták, erre lehetett volna készülniük. De nyilvánvaló, hogy nem erre készültek, ezért volt kénytelen Orbán Viktor improvizációja után akciót meghirdetni; s bejelentése szerint készül a következő akcióttervre is. Úgy látszik, ez lesz a kormányzati forma – legalábbis ebben az évben.

A Brüsszeltől kapott iránymutatás után lehetségesnek tartjuk, hogy a kormány egy időre felhagy az MNB elnöke elleni támadásokkal. Ezt Orbán Viktor indította el még április végén, amikor a választások második fordulóját követő nemzetközi sajtótájékoztatón az MNB-t „offshore-lovagok” szálláshelyének nevezte. Másnap Pokorni Zoltán közölte, hogy Simornak mennie kell. Válaszként Simor András május 5-én, az MNB közgyűlésén kinyilvánította, hogy az MNB garantált függetlenségének veszélyeztetése nélkül kész együttműködni a kormánnyal. Ígéretet tett az Együttműködés könyvének bemutatására, amit később át is adott a kormánynak. Matolcsy Györgyöt kiváló szakembernek tartotta, akivel együtt lehet működni.

Az együttműködés szükségességét hangsúlyozta Orbán Viktor is, május 20-án, de ugyanakkor megjegyezte, hogy ehhez hiányoznak az alapok. Majd a kétharmados többségre hivatkozva hangsúlyozta, hogy a kormány megalakulását követően ez a helyzet hamarosan megváltozik. Megnyilvánulása nem volt más, mint nyílt erődemonstrációval való támadás a független jegybank ellen. Minthogy azonban Simor Andrásnak elég nagy tekintélye van a nemzetközi pénzügyi körökben, eltávolítása bizalmatlanságot keltene, ami a június eleji káosz után nem volna kívánatos. Ez az egyetlen ésszerű érv mentheti pillanatnyilag a jegybank elnökét, akinek a fizetését Orbán Viktor - a 29 pont keretében - a negyedére kívánja leszállítani. (Véleményünk szerint Orbánnak vazallus monetáris politikára van szüksége, és úgy látja, hogy erre Simor nem lenne alkalmas, pedig, lehet, hogy rosszul látja. O.V. személyes problémája, hogy Simor Gyurcsány emberének számít a szemében, mivel Dobrev Klára ültette őt az elnöki székbe)

A 29 pontban összefoglalt akcióttervet tartalmilag három nagy csoportba oszthatjuk:

- adózással kapcsolatos intézkedések, ezek jelentenek adócsökkentéseket, és adóemeléseket, valamint kis mértékben az adóadminisztráció csökkentését;
- megszorítások az állami szférában és az államháztartásban,
- általános hangulatjavító szabályozó módosítások, döntések.

Az adózással kapcsolatos intézkedések zöme a háztartásokat érinti, továbbá a kkv szektort célozta meg; egy részük adócsökkentés, más részük adóemelés.

= A legjelentősebb változást az egykulcsos személyi jövedelemadó-rendszer 2011-től való érvényesítése jelenti, amivel párhuzamosan eltörlik az adójóváírás gyakorlatát. Bár formálisan ez adócsökkentésnek tűnik, hiszen a 17 és a 32 százalékos kulcs 16 százalékra csökken, az adójóváírás kivezetésével az átlag alatt keresők rosszabbul járnak.

= A 10 kisadó eltörlése, továbbá az 500 millió forint nyereség felett rendelkezőknek meghirdetett 10 százalékos kulcs – a vállalkozói terheket mérsékli, főként a kkv-szektorban.

= Ugyancsak elvonás-mérséklést jelent az örökösödési illeték teljes eltörlése a családon belül.

= A centralizáció enyhítését jelenti az áfa-mentes adományozás, amit az egyházak sírtak ki, továbbá – feltételezhetően – a gyerekszámától függő adókedvezmény bevezetése.

= Látszólagos csökkentést jelent csak, és sok vitára fog alkalmat adni majd az adózáson kívüli jövedelem kategóriájának bevezetése. A családon belüli alkalmi munkák után ugyanis eddig sem fizetett senki sem adót. Most ezt törölnék el.

= Ugyanakkor a bankadó bevezetése szolgálna mindehhez ellensúlyként, aminek a tartalmáról meghirdetésekor semmit sem tudunk. Orbán Viktor szándéka szerint ebben az évben még 200 milliárd forintot fizetnének be a költségvetésbe a bankok, biztosítók, lízingscégek, pénztárak, pénzügyi közvetítők, alapkezelők (de a takarékszövetkezetekről nem volt szó).

= Adóemelést jelent egyértelműen a két hónapnál hosszabb ideig igénybe vett végkielégítések, juttatások után fizetett 98 százalékos járandóság.

Az adócsökkentések és emelések egyenlege 2010-ben várhatóan az emelések felé billen el, ami a deficitcél tartásának feltétele.

Az állami szférában tervezett megszorításokról ez idő szerint kevés információnk van⁶. Tartalmilag a következőkből tevődne össze:

- költségstop a kormányzat szintjén, a közszférában,
- a közszféra bérrendszerének átalakítás,
- a költségvetésből fizetett bérek felülvizsgálata,
- havi bruttó kétmillió forintos bérplafon a költségvetési szférába tartozó szerveknél,
- az állami intézményeknél bútor-, mobiltelefon- és kocsicsere stop elrendelése.
- az állami vagyonkezelésben részt vevő szervezeteknél a bértömeg 15 százalékos csökkentése,

A fenti felsorolásban olyan pontok vannak, amelyek szerintünk átfedik egymást. Csak azért tüntettük fel külön-külön azokat, mert Orbán Viktor is így adta elő. A közszféra bérrendszerének átalakítása és a költségvetésből fizetett bérek felülvizsgálata véleményünk szerint ugyanazt jelenti. De a közszférabeli költségstopba beleillik a tartós fogyasztási cikkek cseréjének betiltása is. Ez utóbbi tartalma érthető, a bérfelülvizsgálat mibenlétéről azonban az akcióterv meghirdetését követő 10. napon sem tudtak még az érintettek sem semmiféle felvilágosítást adni.

A felsorolás első öt pontjából 120 milliárd forintos megtakarítást vár a kabinet, az utolsó pont végrehajtásától 48 milliárdot. Az állami cégeknél a bértömeg a felügyelő bizottságok és igazgatóságok létszámának korlátozásával mérséklődhet, ezen túl nem terveznek létszámcsökkentést – mint a későbbi nyilatkozatokból kiderült. Ám ebben az esetben csak a nominális bérszínvonal visszavágásával lehet előállítani a 48 milliárd forintos megtakarítást. Ennek hivatkozási alapjára és kivitelezhetőségére nagyon kíváncsiak lennénk. (A nyilatkozat pontosan úgy hangzott, hogy csak a politikailag kinevezetteket küldik el, akik alatt lehetséges, hogy a cégek vezető testületeibe delegáltakat kell érteni. Ők viszont jóval kevesebben vannak annál, hogy változatlan bérszint mellett hozni lehessen a 48 milliárd forintos tervszámot.)

Ugyancsak a megszorítások közé sorolandó a pártok állami támogatásának 15 százalékos csökkentése.

Többnyire *hangulatjavító intézkedéseknek* tekinthetjük a következő szabályozómódosításokat:

⁶ Matolcsy György sem árult el többet róla Figyelőnek adott interjújában, csak azt hangsúlyozta, hogy „Magyarországon véget ért a megszorítások kora” Figyelő, 2010. június 17-23. Ebből kitűnik, hogy a Fidesz a szómágiát választotta megoldásként, hisz abban, hogy ha nem nevezi megszorításnak a megszorítást, akkor az nem is megszorítás.

- engedély nélküli gyümölcspálinka-főzés engedélyezése,
- nemzeti eszközkészítő társaság létrehozása, ehhez az alaphoz kerülne azoknak a lakása, akik nem tudják a részleteiket törleszteni,
- a lakáscélú devizahitelezés betiltása,
- moratórium a közüzemi díjak emelésére,
- a kilakoltatási moratórium meghosszabbítása az év végéig,
- másodlagos élelmiszervizsgálat elrendelése,
- kistermelők értékesítési, termelési feltételeinek javítása,
- az 51 fajta beruházási engedély számának csökkentése,
- az egyszerűsített alkalmi munkavállalás szabályainak átalakítása; az ingatlan bérbeadójának nem kell vállalkozóvá válnia,
- a Széchenyi-kártya igénybe vehető keretének 50 millió forintra emelése,
- az uniós források átrendezése a kkv-k javára – az ennek alapjául szolgáló stratégia kidolgozását most határozták el a nemzetgazdasági és a nemzeti fejlesztési minisztérium közös munkájaként, ami annyit tesz, hogy legfeljebb jövőre várható tőle bármiféle eredmény;
- költségvetési felügyelők kirendelése a jelentős költségvetési pénzekkel gazdálkodókhoz,
- a külső megbízások és kiszervezések felülvizsgálata.

A felsorolt tételek részletesebb tartalmának kifejtésére ez idő szerint még nem került sor. Költségvetési kihatásuk nem mérlegelhető. Csak feltételezhető, hogy rontja az államháztartás egyenlegét az otthoni pálinkafőzés engedélyezése, a nemzeti eszközkészítő társaság létrehozása, a közüzemi díjak emelésének tilalma, a jelzálogalapú devizahitelezés betiltása, a költségvetési felügyelők kirendelése, a Széchenyi kártya keretének növelése

Ha abból a szempontból vesszük szemügyre az intézkedéseket, hogy azok kiket érintenek előnyösen, illetve hátrányosan, a következő megállapításokat tehetjük:

- A vállalkozói körön belül elsősorban a kkv-k vannak kedvezményezve az adószabályokkal és a szabályozómódosításokkal is. Ők alkotják az egyetlen kört, amely nem sérül az akcióterv végrehajtása során. Sérülnek viszont az állami vagyongazdálkodásba tartozó cégek és sérül a pénzügyi szféra. Az előbbieket inkább a nagyvállalkozások közé sorolódhatnak. A nagyobb, volumenhordozó cégek nem nyernek semmit, de lehet, hogy veszítenek a minimálbér emelésével. (Számítások szerint kb. 30 százalékkal kellene a minimálbért emelni ahhoz, hogy az új adórendszer következtében ne csökkenjen a minimálbéren foglalkoztatottak

jövedelme. Ha ezt végrehajtják – mint ahogy ma ígéret van rá -, az úgy megnyomja a bérszínvonalat, amiből nagyobb költséginflációs nyomás, és cégek felhalmozó-képességének csökkenése és tönkremenetele következik.)

- A háztartások támogatása is felemás. Az állami szféra bérmezsorításával, a végkielégítések megemelt megadóztatásával rontja a fogyasztó és megtakarító-képességet, ugyanakkor a 16 százalékos szjakulccsal, a gyerekszámától függő adókedvezményekkel, az egyenesági örökösödési és ajándékozási illeték eltörlésével, továbbá a kilakoltatási és áremelési moratóriummal többletjövedelem-szerzési lehetőséget biztosít. A lakosságon belül azonban az egységes adókulccsal és az átörökösítés, ajándékozás szabályaival a meglévő jövedelmi és vagyoni differenciák tovább szélesednek. Az akcióterv egyáltalán nem foglalkozik az inaktív problémáival. Ennyiben kőkemény konzervatív program. Ami természetesen egy magát konzervatívnak mondó párttól elvárható, csak hogy az elmúlt nyolc évben, ellenzékben lévén, a Fidesz merőben más értékrendet sugallt.

Amennyiben a további folyamatok az akciótervben elgondoltak szerint teljesülnek, akkor megvan a lehetőség arra, hogy az idej hiánycélt a kormány valóban betartja. Még valamennyi tartalékot is tartalmaz a program. Az előzetes számítások szerint 368 milliárd forint jönne össze a megszorításokból és adóemelésekből, ebből kb. 60 milliárd forintot elvinne az idej adócsökkentés (12 milliárd forintra teszik a tíz kicsi eltörlését és kb. 70 milliárd forintra a 10 százalékra leszállított adókulcs hatását, ami mellett fehéredés is lenne, tehát ennél kevesebbel lehet számolni)⁷. A deficitcél tartásához – ha a tartalékokat is felhasználják – kb. 230 milliárd forintra van szükség.

Összességében tehát mennyiségileg rendben lennénk 2010-ben. A kérdés azonban az, vajon mennyiben járulnak hozzá a tervezett intézkedések a növekedés alapjainak megerősítéséhez, a centralizáció mérsékléséhez, a nagy állami rendszerek finanszírozásának racionalizálásához.

A bankadó kiterjesztésével és a devizaalapú ingatlanhitelezés betiltásával kifejezetten növekedés ellenes döntést hoztak. Az a megállapítás, hogy az Orbán-kormány a Bajnai-kormány politikáját viszi tovább, csak a deficitcél mennyiségi tartásának felvállalására igaz. A Bajnai-Oszkó-féle adókonceptiót nem viszi tovább, és szó nincs a programban az újraelosztást minőségileg más alapokra helyező reformokról. A most felállt kormány valószínű abban bíz, hogy nem elrontva a fiskális pályát, a következő évtől már ráülhet a

⁷ Matolcsy György 15 milliárdra tette a kisadók eltörléséből 70 md forintra a tányra csökkentéséből adódó bevételkiesést.

növekedési forrásokra. Csakhogy ebből nem lesz versenyképesség-javulás és hosszabb távon is fennmaradó dinamikus növekedés. **Azzal, ami a programban benne van, jóval kevesebb gond van, mint azzal, ami nincs benne. A biztató perspektíva hiányzik belőle.**

Ami benne van az is bírálható, hiszen nem áll össze koncepcióvá, még csak értelmes és kívánatos adókoncepcióvá sem. Tétélei nem egyenszilárdságúak, keverednek benne a populista engedmények a gazdasági kényszerűség teremtette megszorításokkal. Minthogy a javaslatokat senkivel nem egyeztette a kormány, kérdéses a tervezett bankadóemelés és a közszféra megszorításának kivitelezhetősége. Kifejezetten piaccellenes az ármoratórium meghirdetése, az adórendszeren kívüli jövedelmek fogalmának bevezetése és a devizaalapú jelzáloghitelezés betiltása.

3. Az első gazdasági döntések

3.1. Költségvetési kiigazítás

A Fidesz a 2010. évi költségvetés vitájában többször hangoztatta, hogy kormányra kerülésekor új költségvetési törvényt terjeszt be, mert a bemutatott elfogadhatatlan, rossz vágányra viszi a gazdaságot. Ma már szó nincs új költségvetésről – egyébként nem is volna értelme, mert azt nagyjából akkor tudná a parlament vitatni, amikor már a 2011. évi tárgyalásával kell foglalkozni. A Fidesz azonnali intézkedéseket kilátásba helyező politikájába egyébként is jobban illeszkedik a rendeleti, mint a parlamentáris kormányzás. Már pedig a második félévre már fel kell mutatni valamit. A 29 pontból a 10 kicsi adó⁸ összevonását és a 10 százalékos tányá kiterjesztését vállalják azon túlmenően, hogy tartják az eredeti deficitcél.

A források előteremtését a következő intézkedések szolgálnák:

- Bankadó, 187 milliárd forint (13 md forint ugyanis már szerepel a költségvetésben) minden pénzügyi közvetítőre, kivéve a takarékszövetkezetek. Hogy ők miért maradnak ki arra Szijjártó Péter az Estében nem tudott értelmezhető választ adni. Feltételezésünk szerint szerepet játszik ebben, hogy Orbán Viktor a takarékszövetkezetek feltőkésítését még a kormány megalakulása előtt megígérte,

⁸ Ez eddigi ismereteink szerint csak nyolc: ajándékozási illeték egyenesági rokonság esetén, tv-készülék üzemeltetési díja, épület utáni idegenforgalmi adó (ezt az üdülőkörzetek önkormányzatai vitatják), vállalkozók kommunális adója, bérfőzési szeszadó, nagy teljesítményű szgk-k, vízi- és légi járművek adója, vízgazdálkodási termelői érdekeltségi hozzájárulás, örökösödési illeték egyenesági öröklés esetén.

belőlük akar magyar ellenbankrendszert szervezni. Támogatja őt ebben, ha nem az ötlet gazdája, Demjén Sándor, a takarékszövetkezetek szövetségének elnöke, aki az utóbbi időben már egyébként is nyitott a bankrendszer felé. A tárgyalások a felek közt megindultak, a kormány - megnyilatkozása szerint - hajthatatlan lesz, és uniós hátszélre is hivatkozhat. A kereskedelmi bankok 2009. évi adózott eredménye az előzetes adatok szerint 218 milliárd forint volt (2007-ben még 325 md). Becslések szerint a 200 milliárd forint a teljes pénzügyi szektor adózott nyereségének kb. a felét teszi ki. Az adó kivetésének demagóg és hamis alapja van: az állam megsegítette őket a válságban, most segítsenek ők. Az igazság az, hogy az FHB kivételével tőkejuttatást senki nem kapott (az FHB is visszaadta), a segítséget az anyabankok nyújtották a rászorultaknak.

- A 29 pontból továbbá: a költségstop a kormányzat szintjén, a költségvetésből fizetett bérek felülvizsgálata, a külső megbízások, kiszervezések felülvizsgálata, a közszféra bérrendszerének átalakítása, a pártok költségvetési keretének 15 százalékos csökkentése, az állami cégeknél a bértömeg 15 százalékos csökkentése, állami intézményeknél bútor, mobiltelefon és kocsiserestop, a havi 2 millió forintos bérlafon bevezetése a költségvetési szférában, a végkielégítések megnyirbálása. Ezekből kb. 370 milliárd forintot kíván a kabinet előteremteni. A felsorolt pontok közt nyilvánvaló átfedések vannak, s mint jeleztük az államháztartáson belüli bérreformra vonatkozó elgondolásokról a szabályozást kiadóknak sincs elképzelésük. Mindezzel a sok összegereblyézett, egymást átfedő ötlettel szemben június 18-án megjelent a Magyar Közlönyben a Kormány 1132/2010 (VI.18.) sz. határozata 2010. évi költségvetéssel összefüggő egyes feladatokról.

Eszerint a minisztériumoktól és a KSH-tól összesen 40,5 milliárd forintot vonnak el, a legtöbbet a Nemzeti Erőforrás minisztériumától 11,8 milliárdot, ahol az egészségügy, oktatás, kultúra, sport, társadalmi szervezetek pénzügyeit vezetik. Ezen kívül 5 milliárdot kell a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének befizetni, továbbá 16 milliárdot a Kutatási és Technológiai Innovációs Alapból, 2 milliárdot a Nemzeti Kulturális Alapból. Az állami vagyongazdálkodásból 20 milliárdos többletbevétel az elvárás. A Kormány eltörli a pénzügyigazgatás korszerűsítése előirányzatból még fel nem használt részt, illetve az Államkincstárnak átutaltat (összesen 2,2 md). De milliókat kell befizetni azon állami intézményeknek is, amelyeknek vannak saját bevételeik (Földhivatalok, Nemzeti

Közlekedési Hatóság, Magyar Energetikai Hivatal, Nemzeti Hírközlési Hatóság stb.). A Közlönyben kiróttak összesen 87.816,1 millió forintot tesznek ki, s ebben még nincs benne az állami vállalatok bértömegének 15 százalékos csökkentése. Ha ezt 48 milliárd forintra tesszük, akkor az összes nevesített megszorítás a következő félévben 323 milliárd forintot tesz ki, ami mind fűnyírásból jön össze, ami ráadásul még alku tárgyát is képezheti.

Nem világos, hogy a minisztériumi elvonások már kimerítik-e a 29 pontban említetteket, vagy azon kívül értendők. Az indoklás ugyan hivatkozik olyasmire is, ami a 29 pontban benne van (tartós fogyasztási cikkek vásárlásának stopja, külső szerződések felülvizsgálata), de a dologi kiadások zárolását, valamint a jutalmazás felfüggesztését és a fel nem használt keretek elvonását nehezen tudnánk besorolni például a közszféra bérrendszerének átalakítása címszava alá. Lehetséges, hogy lesznek további elvonások, átalakításokhoz kapcsolódó megszorítások, de az is lehetséges, hogy nem. A kormányzati politika ebből láthatóan nem lett kiszámíthatóbbá. Nemcsak a programok szintjén nem az, de a konkrét döntésekben sem. Még meg sem száradt az első akcióterven a tinta, már a másodikról beszélnek, valószínű ilyen zavaros lesz annak is a tartalma.

A Gyurcsány- és Bajnai kormány 2009-ben 400 milliárd forintos megszorítást hajtott végre. A 2010 második felére előirányzott 370 milliárd, amiből ez idő szerint már 323 milliárd forint megvolna, a kabinet kommunikációjában nem minősül megszorításnak. Matolcsy György a következőt nyilatkozta a Figyelőben: „Az első akciótervnek a karakterét nagyon fontosnak tartom. Azt a biztató üzenetét, hogy Magyarországon véget ért a megszorítások kora.” (Vége a megszorítások korának, 2010. június 17-23.)

A Magyar Közlöny idézett adatai másról tanúskodnak.

Írások a 29 pontról, és az előzményeiről:

- Csődöt mondott a Fidesz. Nsz. Jún. 4.
- Szavakkal ütik a forintot. Nsz. Jún. 5.
- A Fidesz beadta a nyugtatót. Nsz. Jún. 7.
- Egy. Tamás Ervin. NSz.jún. 7.
- Orbán kicsomagolt. Nsz. Jún. 9.
- Helyreállt a rend. Ónody-Molnár Dóra. Nsz. Jún.10.
- Spekulánsok. Aczél Endre. Jún. 12.

- Meddig ér a takaró? Heti Válasz. Jún. 10.
- PR-csőd. Figyelő, jún. 10.
- Akasztott ember házában...Figyelő-vezércikk. Jún. 10.
- Merre van arra? Magyar narancs. Jún. 10.
- Arra van arra. Magyar narancs-vezércikk. Jún. 10.
- A 29 pontról. Petschnig Mária Zita, ÉS. jún. 11.
- Vége a megszorításoknak. Matolcsy-int. Heti válasz, jún. 17.
- Ami a 29 pontból kimaradt. Mellár Tamás. Heti Válasz, jún. 24.

3.2. Vagyongazdálkodásai változások

Még a kormány megalakulása előtt megszüntették a Nemzeti Vagyongazdálkodási Tanácsot, amely korábban a vagyonpolitikai döntéseket hozta. Ezt a feladatot a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium kapta meg, amiként a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. is odakerült. Innen kezdve a vagyonpolitikai irányelveket a miniszter adja ki, ami azt jelenti, hogy a korábbi többpárti szempont helyett a továbbiakban egy párt szempontja fog érvényesülni.

Kimondták azt is, hogy mellőzhető a versenyeztetés az állami vagyon/rész privatizációjakor, ha azt közérdekű cél indokolja. Arról pedig, hogy mi minősül közérdekű célnak a kormány dönt.

Az ingyenes vagyonátadásnál eltörölték az értékhatárt.

A három említett átalakítás mind egy irányba mutat, azt a célt szolgálja, hogy ha úgy adódik a klientúra versenyeztetés nélkül is kiszolgálható legyen, esetleg ellenérték szolgáltatása nélkül is. Ennek az elvi hátterét a miniszter biztosítja.

3.3. A családi pótlék folyósításának módosítása

Az életbe léptetett rendelkezés szerint, ha egy gyerek több mint 50 órát hiányzik az iskolából, akkor a család egy hónapra nem kap utána családi pótlékot, ezt követően pedig fél éven keresztül természetbeni járandóság formájában juthat hozzá a pótlékhoz. Ezt helyes szabálynak tartjuk.

Rövid zárszó

Elemzésünket június utolsó tíz-tizenöt napjában, folyamatosan írtuk, igaz, az alapvető dokumentumok, interjúk, döntések, elemzések feldolgozását az eseményekkel párhuzamosan, megállás nélkül végeztük. Ez a „frissesség” egyszerre lehet hasznos és gátló tényező is. Annyiban gyümölcsöző, amennyiben a napról-napra végzett elemzői kutakodás még időben képes regisztrálni számtalan olyan rezdülést, amelynek a léte a későbbiekben felolvadhat az átfogóbb folyamatokban, és később talán már nem is tudhatnánk meg, hogy a maga korában mi miért történhetett meg.

Hátrány lehet annyiban, amennyiben az események idejében/sodrában történő bennlét nem biztosít kellően tárgyilagos, távolságtartó pozíciót annak megítéléséhez, hogy mi az, aminek valóban a lényegét érintően van fontossága, s mi az, ami esetleg csak az adott hetekben tűnt lényegesnek? Erre a nagyon is valós dilemmára ezúttal csak azt válaszolhatjuk, hogy bízunk a közelmúlt negyedszázadában összegyűjtött rutinunkban, s elemzői tapasztalatainkban. Egy-két évvel később már egészen biztosan sokkal nagyobb bizonyossággal lehet megítélni, vajon jól aggódtunk-e 2010 júniusának végén?

Kifacsarva az egykori, 2006-os, nem túl jó emléké Fidesz-kampány jelszavát: - *rosszabbul félünk, mint négy éve...meg...nyolc éve...* Vagy - másként szólva -, láttunk már annyiféle nekibuzdulást, jelszó- és elitcserét, hogy sokkal kevésbé ijedezünk számos olyan, többnyire pr-jellegű kormányzati rohamtól, amelyeknek egyébiránt az elmúlt hetekben is több alkalommal lehattünk tanúi.

A figyelmes olvasónak bizonyára fel fog tűnni, hogy ebben a terjedelmes összegzőben nem találtunk helyet és időt sem a „szavazófülkék forradalmának”, sem az új, „Nemzeti együttműködés” rendszerének elemzésére, sem a „húsz évet” zárójelek közé tevő kísérletre, s még egyéb - meglehetősen ideológiai fogantatású - ügyek boncolgatására. Pedig...az elmúlt két hónapban csak ezen említett tárgykörökben írások százai jelentek meg. Nélkülünk. Mi úgy

véltük, hogy ezek mellett bőven akadtak még valóban elemzésre méltó, s a hosszabb távú jövő szempontjából fontosabb fejlemények is. Úgy is fogalmazhatnánk, hogy – egyelőre - osztjuk még a bevezetőben megidézett Szilágyi Ákos-vers ironikus nyugalmát. A vers egyébként imígyen ért véget:

*Ne siessünk, ne siessünk
vérpád mellett kötögessünk
máglyán krumplit sütögessünk
báméskodjunk nézegessünk –
egy kis dombra a vérdombra
csüccsenjünk le még!*